

ILUSTROVAL VLADIMÍR MACHAJ

KLIMENT ONDREJKA

O čapici, čo platila, a palici, čo kriesila

Žil raz jeden chudobný muž, ktorý mal detí ako na riečici dierok. Nie mládencov, nie dievky, všetko samý drobizg. Obháňal sa so svojou ženou, ako vedel, ale hladné ústa nie a nie zasýtiť. V zúfalstve sa preto rozhodol, že odíde od rodiny a pôjde na zárobky.

Čo mohol, to predal, aby rodine nejakú zásobu spravil, a pustil sa s niekoľkými korunami svetom. Keď ho hlad priprel, vošiel do najbližšieho hostinca, objednal si jedivo — a aby neprišiel do hanby, radšej vopred zaplatil. Odchádzajúc, veľmi okato starou

baranicou na rozlúčku zakýval a na hostinského zavolať: „Pán hostinský, zaplatené?“

„Zaplatené, zaplatené, len si choďte, dobrý človek, a ani druhý raz nás neobídte, naše počastovanie neohrdte!“ vyprevádzal ho krčmár a lámal sa v páse, ako to bývalo zvykom.

Zbadali to dvaja bohatí, lakomí bratia, ktorí pri jednom pive sedeli a len o tom dumali, ako by ešte viac zbohatli. Zazdalo sa im, že je to čiapka čarodejná, samoplataca, preto za chlapom vybehli, že či by im ju nepredal.

„Predám, aj čo nemám, prečo by som čiapku nepredal; čože za ňu dáte?“

Ponúkli bratia veľa peňazí, nuž im ju chudák popustil. Lenže hneď sa čo najkratšou cestou domov bral, aby si to noví majitelia čiapky nerozmysleli.

Rodine veľký dom postavil, poľa si kúpil a žil si v dostatku.

Lakomí bratia sa chceli aspoň raz zahrať na

štedrých. V hostinci vyhlásili, že každý môže na ich útraty jesť a piť, čo mu len bude hrdlo ráčiť. A tak ľudia jedli, pili, žalúdky nešetřili. Po vari trojdňových hodoch žiadali hostinský vyrovnáť účet. Jeden z bratov vzal frajersky čiapku do rúk, potriasol ňou a spýtal sa: „Pán hostinský, zaplatené?“

„Ešte nie, ale dobre by bolo, keby ste čím skôr zaplatili a potom sa zas pobavili, zajedli, vypili,“ rečie hostinský.

„Daj tú čiapku sem, ty s ňou nevieš narábať!“ schytil ju druhý brat. Zatriasol tuhšie, aj zavolať hlasnejšie, ale darmo. Triasli ňou, až ju celú roztrhali, hlasy im zachrípli, no dlh sa nezmenšoval. Museli role rozpredať, aby to mohli zaplatiť.

Juj, či len boli napálení. Hneď sa pobrali po okolitých dedinách hľadať špekulanta, čo ich tak nenazdajky o majetok pripravil.

Až po niekoľkých mesiacoch našli v jednej dedine veľký nový dom. Keď sa v hostinci dozvedeli, čo a ako, vedeli, že sú na pravej stope. Potúžili sa, aby boli smelší, a strmo vykročili k budovisku.

Milý chlap práve obedoval s rodinou vo vrchnej izbe. Len čo ich zazrel, stúpol, ale hneď konal a konať prikazoval. Jedlo mihom popratali, perinu z postele odniesli, pri posteli hromničnú sviečku zapálili, zrkadlo čiernou šatkou zastreli, otca na posteľ položili, posteľnou plachtou prikryli a všetci nariekať začali: „Ach, otec náš dobrý, dobrota naša sladká, predobrotivá, ty naša starostlivosť najstarostlivejšia, akože nám bude, keď teba nebude!“

Do tohto náreku vkročili pomstychtiví bratia. No pri pohľade na plačúci drobizg ich srdcia iný cit prenikol, pomstychtivosť ochabla.

„Neplačte, vdova, dobre je, že sa pominul, aj tak by sme ho my zo sveta zniesli,“ povedal jeden.

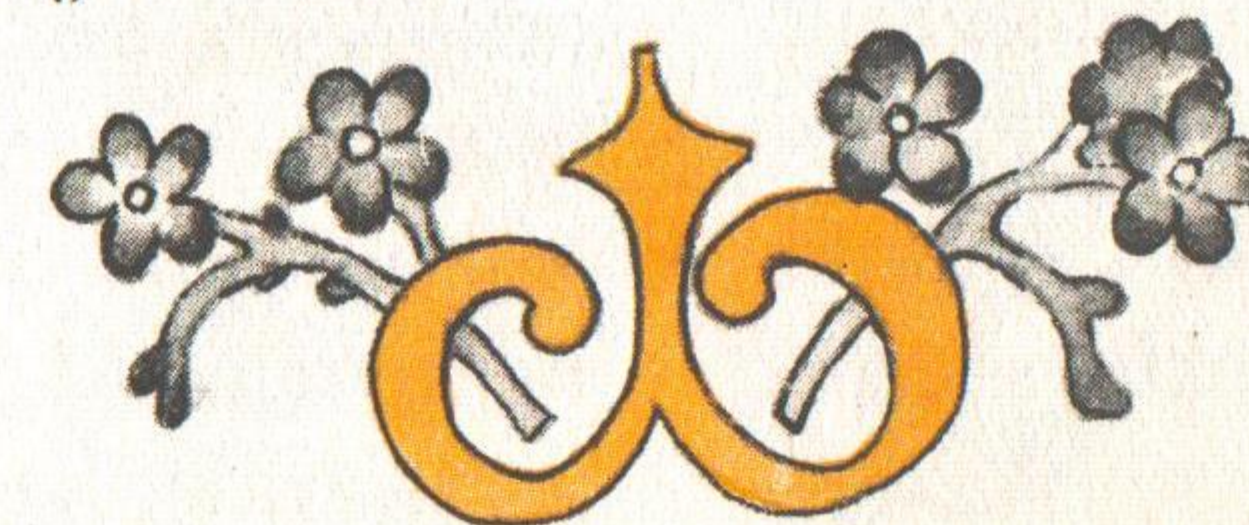
„Ja mu ani po smrti neodpustím!“ vraví druhý. Vytrhol družbovskú palicu spoza

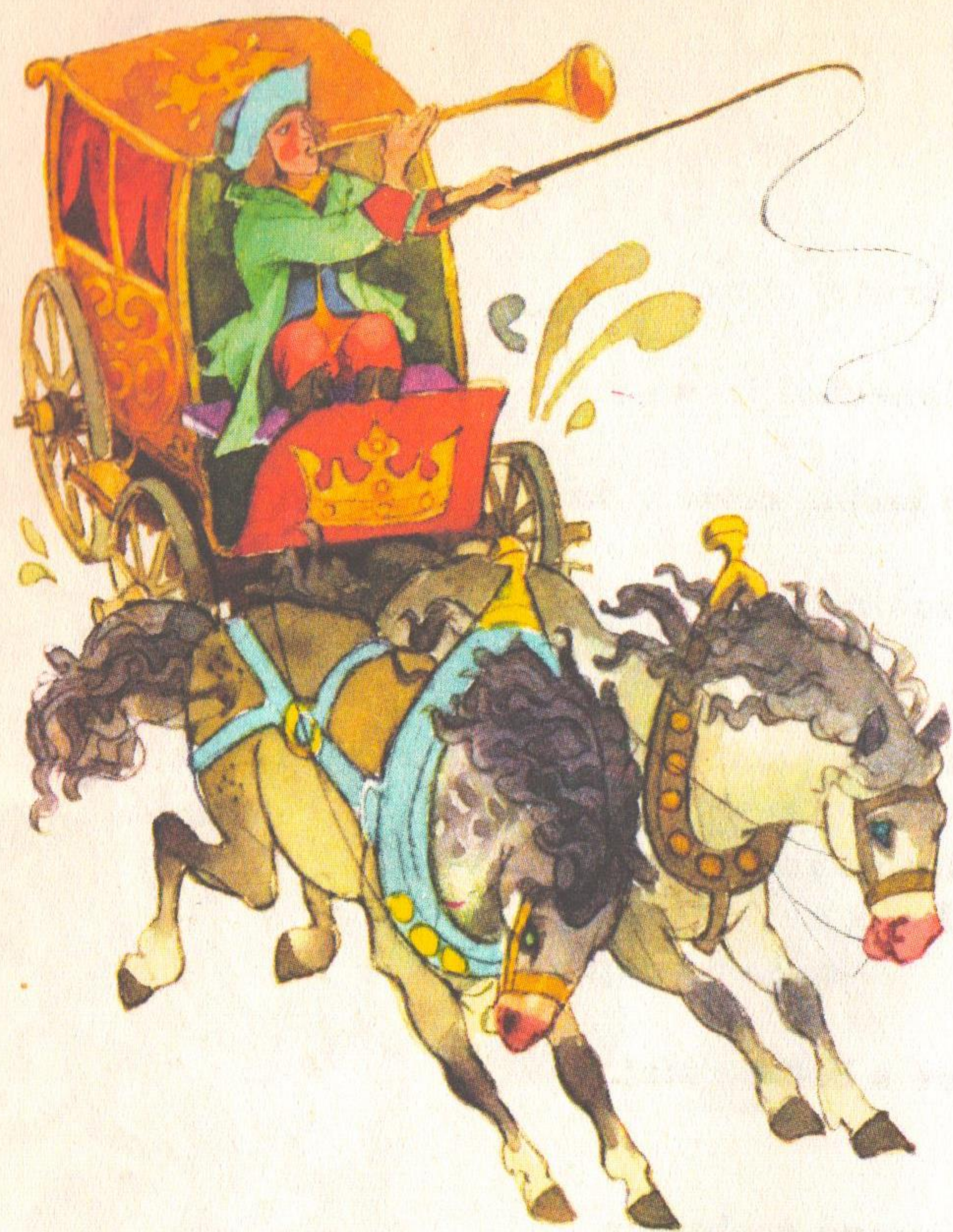
Lenin

ALEKO ŠENGELIA

Na jar sa narodil
a zomrel v krutej zime.
Navždy nám ako dedičstvo
zanechal jasnú jar.
Preto vždy ľavou
po priamej jarnej ceste vykročíme
do obrovského sveta,
ktorý má mladú tvár.
On stále v srdci nosieval
jar budúceho sveta.
Nad prácou do noci
a do svitu sa zasníval.
On pre potomkov neľutoval nič,
na seba nepamätal,
pestoval trpezlivo zrno,
ktoré s láskou sial.
Keď v januári vrzdí sneh
a temná meluzína
s metelou nad komínmi
divo zakvíli,
na tvári ľudí vidno,
že myslia na Lenina,
lebo on uvidel svet na jar,
v jasnom apríli.
Čas letí,
hromobitím rokov k ľudstvu z dejín vraví
a naše dni jak čaše
z jarných živíc napája,
čas ožiarený svetlom
z Iljičovej hlavy
od nehostinnej zimy
letí do mája.

PRELOŽIL JÁN TURAN

trámu a začal ňou „mŕtveho“ lomíť. Čo mal chudák-figliar robiť: zjačal a skočil na rovné nohy. Vtedy začali skupáni inú pieseň spievať. Ak predajte, tak predajte tú zázračnú palicu! Vraj si chcú škodu spôsobenú nenásytným národom nahradiť.

Nazdali sa oni, že palica je zázračná, že vie mŕtvych kriesiť.

„Nuž čo, za drahý peniaz dám, ale to len ako vám,“ tak riekol majiteľ palice, a vzal si posledné peniaze lakomých bratov.

Niekdajší boháči si kúpili čierne doktorské háby, na paličku si dali spraviť puzdro a do novín dali inzerát, čo sú oni zač, že mŕtveho, čo by tri dni na mŕtve ležal, vzkriesia. Len čo vyšli tie noviny, poslal po nich kráľ, ktorému práve dievka zomrela. Ale tí sa už medzitým sami dozvedeli, že smrť kráľovský zámok obchádza. Náhli sa preto do kráľovského mesta s jediným želaním:

Keby len zomrela
tá kráľovská dcéra!
Kráľ je bohatý,
trovy poplatí.

Nestačili ešte ani mesto čiernym súknom obtiahnuť, a doktorskí bratia už núkali svoje služby pri vchode do kráľovského paláca.

Priviedli ich k užialenému otcovi. Ten koruny neľutoval, ba pol kráľovstva im pred svedkami sľúbil za oživenie princeznej. Ale aj výstrahu im dal, že ak sú podvodníci, skončia na šibenici.

Zavreli ich do komnaty k mŕtvej; k dverám stráž postavili. Doktoráci začali princeznú biť — celú ju dosekali, ale tá nič. Striedali sa v kriesení, ale márne. Nakoniec sa schúlili do kúta a čakali svoj koniec. Kráľovi sa však uľútosťilo bedákajúcich doktorášov. Dcéra bezťak bola mŕtva. Ale za trest, že jej bezduché telo zhanobili, na päť rokov ich do žalára vsotili. Na chudobnej strave sa tam nabiedili, napostili, plánov nakovali, ako sa chudákovi-figliarovi vypomstia. Keď ich vypustili, priam sa za ním ponáhľali.

Nešťastník ich zbadal iba pod oknami. Nedalo sa nič robiť: ani ujsť, ani schovať. „Akou smrťou chceš zísť z tohto sveta?“ spýtali sa ho bez pozdravu.

„Nuž, keď je tak, utopťe ma.“

Splnili mu vôľu. Vopchali ho do veľkého vreca a niesli k rieke. Ale svedomie ich akosi hrýzlo. „Počuj,“ vraví jeden, „keď vraj človek v opilosti niečo vyparatí, sudcovia mu poľahčenie hľadajú. Poďme si i my vypiť! I smelší budeme, aj hriech sa nás toľme nechytí!“

Zaviazané vrece na breh položili a šli sa potúžiť do neďalekej krčmy.

Hnal po ceste stádo bohatý kupec. Na smrť odsúdený počul stádo kráv, vytušil i človeka a začal kričať: „Neviem čítať, neviem písať, a chcú ma zvoliť za kráľa! Neviem čítať, neviem písať, a chcú ma zvoliť za kráľa...“ a tak stále, až kým nedobehol k nemu kupec.

„Prepánajána, ja viem i čítať, i písať, počítať, a nik ma nechce za kráľa,“ ponosoval sa.

„Keď chceš skúsiť, poď do tohto vreca, ja už oho mám dosť!“

Kupec rozviazal vrece, vypustil prefikanca a sám sa dal doň zaviazať. Potom neustále aj on vykrikoval: „Ja viem písať, ja viem počítať, ľudia moji, môžete ma za kráľa zvoliť!“

Potrundžení katanáši prídu k vrecu a tak si domýšľajú, že ten vo vreci od strachu z rozumu pošiel. Aby mu skrátili predsmrtné útrapy, tri razy vrece rozhojdali a do rieky hodili. Ešte mu na cestu útechu dali:

Dinom-danom
budeš kráľom
tam!

Keď vyšli na hladinu bubliny, doložili: „kde vlčko ham“ a brali sa čistú robotu zapíť. A na moste chudáka-figliara stretnú, ako si bezstarostne ženie stádo.

„Čo to, ako to, prečo to?“ čudujú sa.

„Čo sa čudujete, či nevidíte vo vode ten statok? Odtiaľ si ho ženiem. Ak je vám ľúto,

choďte si i vy z druhého sveta dohnať, koľko vám srdce ráči!“

Im sa ráčilo veľa. A keď naozaj videli veľa kráv, odrážajúcich sa vo vode ako v zrkadle, veľa nerozmýšľali a skočili do hĺbočiny ako diví.

„Blb, blb, blb,“ zabľbotala za nimi voda a bolo po hlúpych a skúpych bratoch.

A figliar si pohnal kravy domov. Jedna z nich mala zvonec a zacengala, že je už rozprávke koniec.

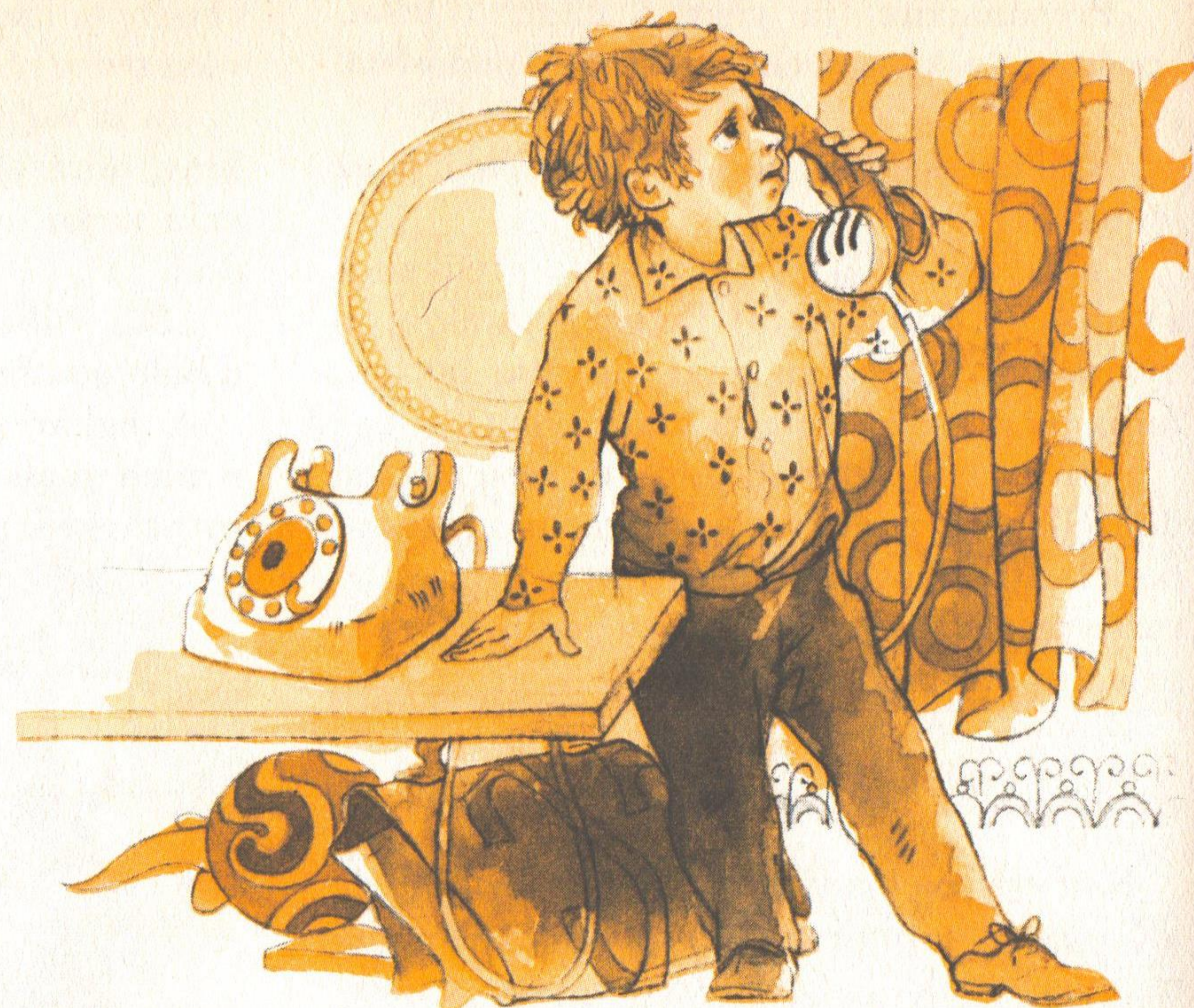

Starosti

*Ušla palma
do Afriky.
Vtáky
opustili
kríky.
Bojíme sa
zimy!
Zajko stená:
I my!
I my!*

Šušušu

*Včera šepkal
hore vánok:
Hladže, liška
horenos,
drahý kožuch,
zlatý skvost...
Ale labky
bez topánok!!!*

*Dobrá návšteva*ELEONÓRA
GAŠPAROVÁ

Martin príbehol zo školy veľmi nazlostený. Hodil tašku na zem a v zaprášených topánkach sa vrhol do izby. Sedel tam strýc Štefan a rozprával sa s mamou. Martin prekvapene cúvol k dverám, potom sa mu tvár rozťahla a skočil strýcovi okolo krku.

Strýc sa usmial a stisol Martinovi ruku. Martin zjajkol, ruka ho zabořela.

„Zase som zabudol, že máš ešte malú ruku. Stále si myslím, že je už veľká,“ žartoval strýc.

Martin si pozrel na ruku, potom na mamu.

„Ruka je malá, ale vie robiť!“ povedal. Mama sa usmiala.

„Tá ruka natierala plot a dobre sa usilovala.“

Martin sa obrátil a uberal sa nenápadne z izby.

„Kam sa ponáhľaš, ešte sme sa ani trochu neporozprávali,“ zastavil ho strýc.

Martin sa otočil a chvíľu sa díval na koberec.

Na tom koberci nič nebolo, ale Martin ta len hľadel a hľadel.

„Stojíš ako stĺp, čo si zas vyparatil?“ ozvala sa mama. Chlapec zdvihol trochu oči a díval sa na stoličku. Na tej stoličke nič nebolo, no Martin na ňu uprene hľadel.

„Na nose máš napísané, že niečo chceš vyvieť,“ skúšala mama rozviazať Martinov jazyk.

„Vôbec,“ pohodil Martin rukou. „Ale musím ísť za Juro, lebo sme sa dohodli, že zbijeme Vieru. Kopala ma pod lavicou a učiteľke povedala, že som ju len ja kopal. Môžeš si to prečítať v žiackej knižke.“

Strýc Štefan si prebehol rukou po hlave, akoby si chcel pričesať vlasy.

„Ty chceš biť dievča?“ opýtal sa a prihol sa k Martinovi.

„Ale teraz nemôžeš nikam odísť, máme predsa návštevu,“ zdôraznila mama. „Ty si Vieru naozaj nekopol?“

Martin prestúpil na mieste a pozeral si na topánky. „Len raz, lebo vždy tak ticho odpovedá, že ju súdružka vôbec nepočuje.“

Vybehol z izby a o chvíľu bolo počuť z predsiene telefonický rozhovor.

„Haló, teta, povedzte Jurovi, že bitie sa odkladá, lebo dnes máme návštevu.“

Slúchadlo treslo do vidlice a potom bolo počuť iba vodovod. Keď sa Martin vrátil vyumývaný do izby, podišiel k strýcovi. „Už som to vytelefonoval. Keď si u nás, nikam nejdem. Uvidím, či Viera bude zajtra hlasnejšie odpovedať.“

Strýc prikývol a mama povedala:

„Som veľmi rada, že si to tak rozriešil, Martin.“

Vtedy sa Martin oprel strýcovi o kolená a pošepol mu: „Ja som veľmi rád, že si prišiel.“

Susedia

*Veverička
vraví buku:
Nemáte tu
vôbec hluku.*

*Načo budem
vravieť vela,
kúpiť by som
dačo chcela.*

*Zjednali sa
raz, dva, tri,
podali si pravice,
pravice.*

*A susedka
si odnáša
plný košík
bukvice.*

Pankhart

MICHAIL ŠOLOCHOV

Miška práve raňajkoval, keď sa z diaľky ozvala hudba. Otec položil lyžicu, utrel si fúzy a povedal:

„Veď je to vojenský orchester!“

Mišku ani čo by sfúkol z lavičky vietor. Na pitvore buchli dvere, za oblôčikom sa ozvalo: dup-dup-dup-dup...

Aj otec so starým otcom vyšli na dvor a matka sa vystrčila z obloka po pás.

Na koniec ulice ako zelená hojdavá vlna vlievali sa rady červenoarmejcov. Vpredu fúkali hudobníci do velikánskych trúb, bubon dunel, nad mestečkom len tak hučalo.

Miška si mal oči vyočiť. Rozpačito sa zavrtil na jednom mieste, potom ho myklo a rozbehol sa za hudobníkmi. V prsiach sa mu čosi sladko zovrelo a začalo stúpať k hrdlu. Pozrel na zaprášené, veselé tváre červenoarmejcov, na hudobníkov, nadúvajúcich dôležito líca, a zrazu sa pevne rozhodol: Pôjde s nimi bojovať!

Spomenul si na svoj sen a zrazu mal plno odvahy. Zachytil sa krajného vojaka za patrónašku.

„Kam idete? Bojovať?“

„Akoby nie? Pravdaže, bojovať.“

„A za koho vy bojujete?“

„Za sovietsku moc, ty somárik! No, poď sem, doprostred.“

Strčil Mišku medzi rady, voľakto ho so smiechom šuchol po strapatom zátylku, druhý za pochodu vybral z vrečka špinavý kúsok cukru a strčil mu ho do úst. Na námestí z prvých radov zakričali:

„Stá-á-át!“

Červenoarmejci sa zastavili, roztrúsili sa po námestí, políhali si vedľa seba do tieňa pod školským plotom. K Miškovi prišiel vysoký vyhole-

ný červenoarmejec so šablou pri boku. Zvraštil pery do úsmevu a spýtal sa:

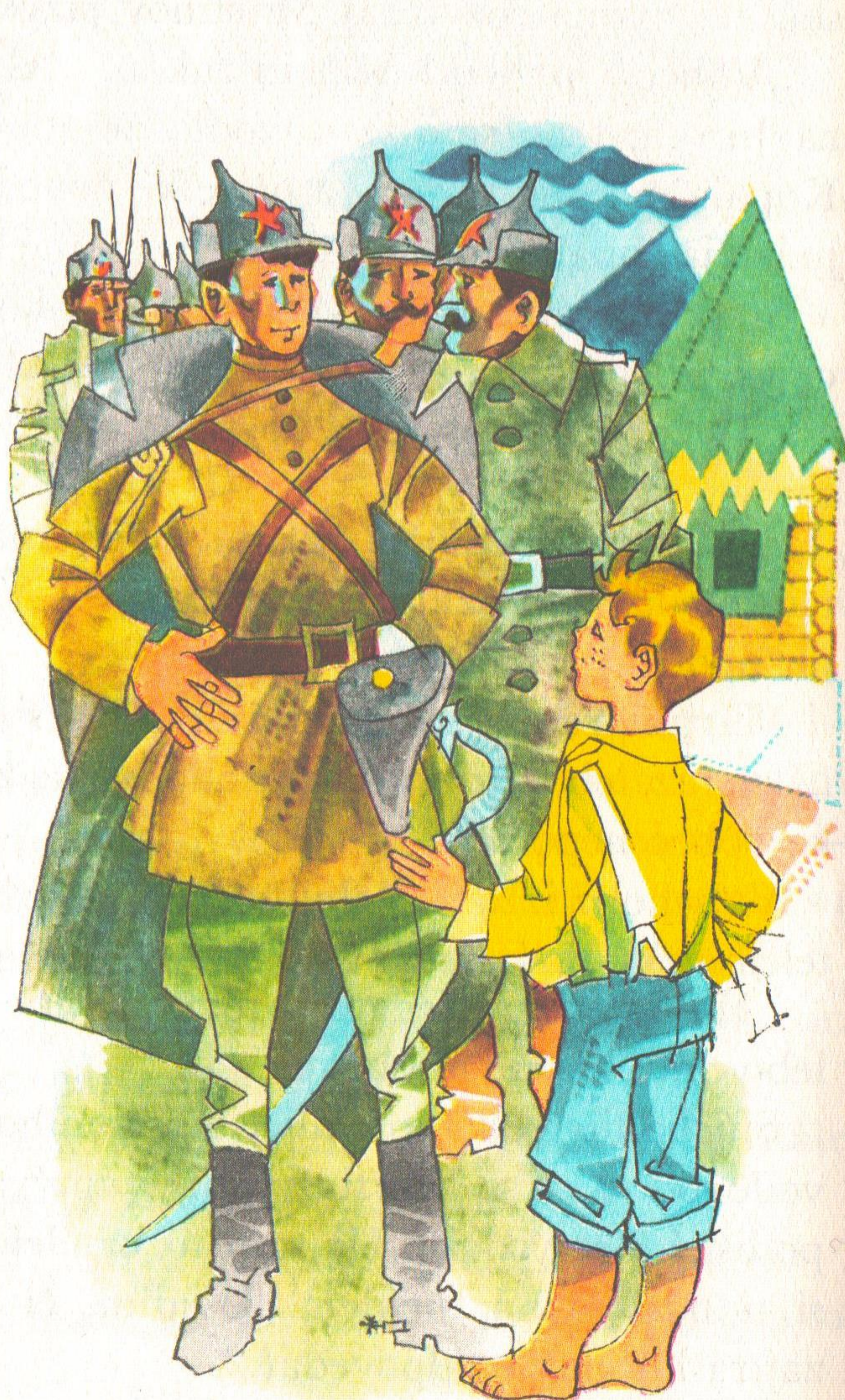
„Skade si sa k nám pritúlal?“

Miška sa zatváril dôležito a potiahol si padajúce nohavice.

„Idem s vami bojovať!“

„Súdruh expert, vezmi si ho za pomocníka!“ zakričal jeden červenoarmejec.

Okolo neho sa rozsmiali. Miška rýchlo zažmurkal, ale chlap s čudným priezviskom „expert“ zvraštil obočie a prísne zakričal:

„No, čo sa rehlíte, hlupáci? Pravdaže ho vezmeme, ale s podmienkou.“ Expert sa obrátil k Miškovi a povedal: „Nohavice ti visia iba na

jednom traku, to sa nepatrí, robil by si nám svojim výzorom hanbu! Nože pozri: aj ja mám dva trak, aj ostatní majú po dva. Utekaj za mamkou, nech ti prišije druhý trak, a my ťa tu počkáme.“ Potom sa obrátil k plotu, zažmurkal a zakričal: „Terešenko, choď priniesť novému červenoarmejcovi pušku a plášť!“

Jeden z vojakov pod plotom vstal, priložil si ruku k čiapke a odpovedal:

„Rozkaz!“ a rýchlo vykročil popri plote.

„Tak chytro bež! Nech ti mamka čím skôr prišije druhý trak!“

Miška pozrel prísne na experta:

„Ty, daj pozor, aby si ma neoklamal!“

„Ale kdeže! Ako by som mohol!“

Z námestia je domov ďaleko. Miška celý zadychčaný pribehol po bránu. Nemohol vydýchnuť. Pri bráne v behu zhodil nohavice a mihajúc bosými nohami, vrátil sa do chalupy ako víchor.

„Mamenka! Nohavice! Trak mi priši!“

V chalupe bolo ticho. Nad sporákom bzučal čierny roj múch. Miška obehol dvor, humno, záhradu — nikde ani otca, ani mamky, ani starého otca. Vbehol do izby a do očí mu padlo vrece. Odrezal nožom dlhý pruh, ale prišívateľ ho nemal kedy — ba ani to nevedel. Napochytre si ho priviazal k nohavičiam, prehodil cez plece, ešte raz ho pripevnil spredu a hybaj ozlomkrky k sýpke.

Odvalil skalú, pozrel rýchlo na Leninovu ruku, ukazujúcu na neho, na Mišku, a lapajúc dych povedal:

„Tak, vidíš? Aj ja som vstúpil do tvojho vojska!“

Opatrne zakrútil obrázok do lopúcha, vopchal si ho za košeľu a vybehol na ulicu. Jednou rukou si pritískal k prsiam obrázok, druhou pridržal nohavice.

Keď utekal popri plote, zakričal susede:

„Anisimovna!“

„No?“

„Odkáž našim, aby obedovali bezo mňa!“

„A kamže letíš, ty šklban?“

Miška hodil rukou:

„Idem na vojnu!“

Dobehol na námestie a zastal ako prikovaný. Nebolo tam ani živej duše. Pod plotom plno cigaretových ohorkov, konzervové škatuľky, čiesi roztrhané ovinovačky a na samom konci mestečka

tlmený hrmot hudby. Bolo počuť kroky odchádzajúcich, ako klepocú po udupkanej ceste.

Miškovi sa z hrdla vydral vzlykot, skríkol

a z celej sily sa ich rozbehol doháňať. Aj by ich bol dohonil, celkom iste by ich bol dohonil, ale naproti garbiarovmu domu ležalo cez cestu chlpaté žlté psisko a cerilo zuby. Kým Miška prebehol na druhú ulicu, nebolo už počuť ani hudbu, ani dupot nôh.

Pokračovanie

PRELOŽILA VIERA HANDZOVÁ

ILUSTROVAL FERDINAND HLOŽNÍK

O starostlivom škorcovi a prešibanom vrabcovi

RUDO MORIC

Chlapec urobil vtáčiu búdku a zavesil ju v záhrade na hrušku. O deň-dva sa ta nastáhoval škorec. Priletel zo záhrady, kde búdka nebola.

Búdka sa škorcovi páčila. Bola nafarbená na žltu, otvor práve pre

škorca. Veď nenadarmo sa takejto búdke hovorí škorečník.

Urobil si škorec v búdke hniezdo a vystlal ho trávou, slamou i pierkami. Ba zaplietol doň aj voňavé byliny. Hniezdo urovnal, aby ani stebielko netrčalo. A keď bol s prácou hotový, sadol si na bídíelko, ktoré chlapec prirobil pod otvor. Rozhliadol sa po záhrade. Jojoj, tu bude roboty! Na stromoch všakovej chrobače, na bylinách húsenice, v zemi pandravvy.

Ako sa tak škorec rozhliada, póčuje: „Dobrý deň, pán sused!“

Ktože to? Pozrie, a pod strechou na ríni vidí poskakovať vrabca. Okolo trčia steblá slamy, iste tam má vrabčiak hniezdo. Škorec sa susedovi nepotešil, ale aký je, taký je na pozdrav treba odpovedať.

„Dobrý deň,“ a trochu pichľavo

dodáva: „To je zachrobačená záhrada, sused, akosi slabo ste sa starali.“

„Robil som, čo som mohol,“ vraví vrabec, „ale veď viete, mne o záhradu nejde.“ A hneď zvrtnie reč: „Bývanie máte parádne, susedko. A mne zateká do hniezda, riňa je deravá.“

Škorec chcel odpovedať aký pán, taký krám, vtom však zazrel vypasenú húsenicu piadovky, nuž skončil reč a letel ju zobnúť. Potom sa už nestaral o vrabca, chytal chrobač, húsenice a pandravvy. A ani nestačil rátať dni, tak mu v práci ulietali. Prešlo leto, nastala jeseň. Chrobače bolo čoraz menej, a ani ovocia pre škorca nezvýšilo, tých zopár sliviek, čo ostali na konároch, chytro vyzobal. Zaduli chladné vetry a častejšie sa pustil hustý dážď. Škorcovi začalo byť zima, čoraz zriedkavejšie vylietal na bídíelko a iba zavše hlavu von vystrčil. Zdá sa mu, že je už čas chystať sa do teplých krajov.

Iba raz zazrie suseda vrabca sedieť na blízkom konárik. Sedí si vrabčiak strapatý, hlavu nabok vychyľuje.

„Čože, sused, chcete niečo?“

„A čože by som chcel, nič nechcem,“ vrabec na to. Kdeže nič! Ledva čaká, kedy sa škorec poberie. Čaká, striehne, aby sa hneď a zaraz nastáhoval do búdky, do škorcieho hniezda. Aby ho, nebudaj, dakto nepredbehol.

„Keď nič nechcete, tak seďte, koľko sa vám páči, sused,“ zimomrivo sa pohniezdil škorec a hlavu ťahá do búdky.

„Zlé časy idú,“ rozpriada vrabec rozhovor.

„Zlé, ja už pôjdem do teplejších krajov.“

„Daleká cesta, susedko?“

„Daleká, ďaleká.“

„A veď nechodte ešte, susedko, s vami je tu veselšie,“ zaliečavo vraví vrabec.

Na druhý deň škorec naozaj odletel. Vrabec zasa sedel na halúzke, a keď sa škorec pustil na krídla, začvirikal: „Ešte ste nemuseli, susedko, ešte ste nemuseli.“

Len čo škorec zmizol z dohľadu, frnk, už bol vrabec v búdke. A keď sa usalašil a poobzeral okolo seba, uľavil si: Protivný škorec, ani slamka mu netrčí z hniezda. Ako tu len mohol obsedieť.

Ale mu neprišlo ani na um opustiť búdku.

Kde píšem rozprávky

JURAJ KOVÁČ

Keď si moja žena Kamila prečítala prvú rozprávku, ktorú som o nej napísal, veľmi sa potešila a povedala mi:

„Odteraz nemôžeš pracovať v takomto prostredí!“

„Prosím ťa, v akom prostredí?“ začudoval som sa.

„No len sa pozri okolo seba,“ povedala A potom ešte doložila: „Taký veľký umelec by tu mal pracovať!“

Nuž som sa pozrel okolo seba, ale nič zvláštneho som nevidel. Na stole predomnou boli nakladané uhorky vo fľaši, rezance do polievky, kryštálový cukor, kyslá kapusta a poháre na čaj. Na vedľajšom stolíku citróny, jablká, paradajková štava a cvikla. Za mnou na sporáku polievka a v nej uvarené mäso, prevarené mlieko a na poličke čaj, červená paprika, čierne korenie, soľ a kakaový prášok.

Chcel som žene povedať, aby mi radšej lepšie utierala stôl, lebo sa mi potom v rozprávkach robia machule. Ale keďže bola ku mne milá, tak som iba skromne poznamenal:

„Aký som ti ja veľký umelec, veď píšem len pre malé deti!“

Ale žena hneď vraví: „Veď preto si veľký umelec, lebo píšeš pre deti, a tie hocičo čítajú nebudú.“

Myslím si, čosi pravdy na tom je. Ale zatiaľ sa moja žena Kamila z kuchyne vytratila.

A keď sa potom vrátila, vraví mi:

„Izbu som upratala a teraz už pod, pomôžem ti presťahovať sa, kým odidem do roboty.“

Ako povedala, tak som musel aj urobiť.

Divám sa po izbe, uprataná naozaj je. Ale čože, keď nie a nie, aby som začal písať! Tak mi zišlo na um, že by sa mi žiadalo trochu kyslej kapusty.

Potom som si navaril čaj s citrónom a zjedol jedno jablko.

Už sa mi aj chcelo niečo napísať, ale bol čas na obed. Tak som si doniesol rezance,

polievku, mäso, čierne korenie, soľ a poriadne som sa najedol.

Keď sa mi najlepšie písalo, vrátila sa z roboty moja žena Kamila a iba rukami zalomila:

„Prepánajána, veď si mi celú kuchyňu presťahoval! A ja som taká hladná, že z nôh spadnem, kým to všetko naspät ponosím.“

Vedel som, že som urobil zle, ale tvrdil som sa akoby nič a vravím: „Čo by si to naspät nosila! My ústredné kúrenie nemáme a kachle sú aj tu, tak si uvar niečo pri mne. Veď si sama vrela, že umelec potrebuje prostredie pre svoju prácu. Táto izba je aspoň väčšia, než kuchyňa, a tak sa tu vari skôr vyhnem machuliam.“

Ale ešte som ani nedohovoril, už vidím, ako mi na rozprávku kvapka štava z kyslej kapusty, ktorú si moja žena prstami brala spoza mňa, aby si aspoň trochu utišila hlad.

Nuž hej, kuchyňa je výborné, ale nebezpečné pracovisko.

Pred spánkom

RUDOLF DOBIÁŠ

Ešte som nezaspala
a po očku sa kukám,
ústočka zatváram,
no k bozku ti ich
núkam.

Ešte som nezaspal,
ty ticho vravíš: „Spí.“
Vyháňaš hviezdičky,
čo prišli do izby.

Ešte sa usmievam,
keď zakrádaš sa preč.
Úsmev mám na tvári,
v hrdle mi drieme reč.

Ťuki-ťuk, srdiečko,
ako mi divne ťuká,
keď sa ma dotýka
mamina biela ruka.

ELENA ČEPČEKOVÁ Ako sa mačiatko

Psík Zahraj si vyšiel na prechádzku. Ťapká si po chodníku ťap, ťap a obzerá sa zvedavo vókol seba. Zrazu zdúpnie, naježí srst' a vycerí zuby.

Teraz ukážeš, Zahraj, že si ozajstný pes, povedal si a z celej sily zaštekal: „Hav, hav, cica, hav!“

Ale mačiatko na chodníku sa ani nepohlo.

„Ty sa ma nebojíš?“ začal sa prihovárať Zahraj.

„Nie, lebo ja som papierové,“ povedalo mačiatko slušne.

„A papierové je iné ako živé?“ vyzvedal Zahraj ďalej.

„Pravdaže, kto je papierový, je z knižky,“ odpovedalo mu zase mačiatko.

„Dajsamisvete, a ja som z kuchyne,“ nedal sa Zahraj. „A ešte z akej veľkej kuchyne! Tam ani nemáme také drobné mačiatka, ako si ty.“

„V knižke by si bol aj ty menší.“

„Aj ja?“ zarazil sa Zahraj a začala ho trápiť zvedavosť. „A kde stojí tvoja knižka?“ začal okľukou.

vrátilo do knižky

„Knižka nestojí, ale leží,“ povedalo mačiatko. „A moja leží v skrinke pri pohovke, lenže ja sa už do nej nemôžem vrátiť. Fik-fik,“ zaplakalo žalostne, až Zahrajovi stislo srdce.

„Ja by som ťa zaviedol,“ ponúkol sa. „Poznám už skoro celú ulicu.“

„Ale keď som ja vytrhnutá stránka,“ fikalo mačiatko.

„Akáže si ty stránka?“ začal sa Zahraj zlostiť. „Si mačiatko a nijaká stránka. Čo to pletieš?“

„Ja som stránka z knižky,“ vysvetľovalo mu mačiatko trpezlivo. „V knižke je veľa stránok. Na jednej je koník, na druhej ovečka, na tretej kohút, no, a na štvrtej som bolo ja. Julka sa s knižkou hrala, mykala, hrala, mykala, až ma vytrhla. Aby ju mamička nehrešila, vyhodila ma von oblokom. Tak som tu a do knižky sa už nemôžem vrátiť.“

„Keby mňa Janko vyhodil von oblokom, ani ja by som sa už nechcel vrátiť,“ hrdo sa staval Zahraj. „Poď so mnou, budeš bývať s našou Cicou.“

„Ja inde nemôžem bývať len v knižke.“

„Tak vieš čo? Ja ťa zanesiem k Julke. Keď budeš tam, možno ťa dajú naspäť do knižky. Chceš?“

„Julka býva tamto v tom vysokom dome oproti.“ Mačiatko si odfúklo slzu a usmialo sa na Zahraja.

A ten nemeškal. Pozorne vzal do papuľky papierové mačiatko a ťap, ťap, ťapkal si dôležito cez ulicu. Potom po schodoch na prvé poschodie, potom na druhé. Ale dvere boli zavreté.

„Počkáme, kým otvoria,“ povedal si Zahraj. „Čo si aj papierové, ja ťa neopustím.“ Mačiatko vďačne pozrelo na Zahraja.

„Aj v knižke je jeden psík, volá sa Dunčo. Budem mu o tebe rozprávať.“

Potom sa otvorili dvere a vyšla Julka s mamičkou.

„Čo je to za papier?“ povedala mamička a zdvihla stránku. „Julka, nie je to z tvojej novej knižky?“

„Ne-neviem,“ zašepkala Julka neisto a celá sa začervenala.

To už Zahraj nemohol znieť. Vyhodí mačiatko, a robí sa, že nevie. To sú dnes Julky na svete!

„Víf-hav!“ ulavil si zlostne.

Julka sa naľakala a pustila sa do plaču. Dobre vedela, prečo sa Zahraj zlostí. A mamička zas vedela, prečo Julka plače a prečo sa červená.

Na prechádzku toho dňa nešli. Mamička vzala papierové mačiatko a vlepila ho na štvrtú stránku, kde bývalo predtým. Julka sa naň dívala, a stále nič nechápala. Napokon sa opýtala:

„Mamička, a to mačiatko vedelo, že je moje, keď prišlo naspäť?“

Ján Osoha

Medzi významných pracovníkov komunistickej strany na Slovensku, ktorí položili svoje životy za spravodlivú vec robotníckej triedy, patrí aj Ján Osoha.

Narodil sa 27. júla 1901 v Podolí na Slovácku. Už ako dvadsaťročný mladík vstúpil do Komunistickej strany Československa a začal čínorodo pracovať v robotníckom hnutí. Roku 1925 odišiel so skupinou českých a slovenských robotníkov do Sovietskeho zväzu. Po desiatich rokoch vrátil sa z krajiny soviетov do vlasti, v ktorej väčšina obyvateľov neustále pracovala na hŕstku bohatých fabrikantov, bankárov a veľkostatkárov. Osoha, poučený skúsenosťami sovietskych komunistov, púšťa sa uvzato do namáhavej práce. Najprv ako oblastný tajomník strany v Michalovciach, neskôr ako tajomník Zväzu maloroľníkov a domkárov.

Každému taký kus chleba, aký si svojou prácou zaslúži — to je myšlienka, za ktorú Osoha v tomto období bojuje. Jeho čas prichádza však až po zákaze komunistickej strany roku 1938. Vtedy spolu s inými funkcionármi vytvára tajnú sieť straníckych organizácií. Vydáva le-

táky, v ktorých vystríha pred fašistickým nebezpečenstvom, pripravuje pracujúcich na skorý ozbrojený boj proti domácim zradcom a nemeckým vojskám. Ustavične obracia pozornosť na Sovietsky zväz, v ktorom vidí nielen záchrancu Slovenska, ale celej porobenej Európy.

Splnenia svojho proroctva sa Osoha nedožil. V roku 1942 ho gestapo zatklo a odvtedy sa už na slobodu nedostal. Cestou do koncentračného tábora v Mauthausene — vo februári 1945 — bol pri nálete amerických stíhacích lietadiel ťažko zranený a po prevezení do tábora skončil. V tom čase vojská Červenej armády drvili však už posledné zvyšky nepriateľa. Blížil sa neodvratný koniec fašistickej hydry. Vo východných oblastiach Slovenska hučali už dokonca víťazné sovietske tanky.

Na prahu novej doby umieral teda Ján Osoha. Umieral komunist, ktorý celým svojím životom pripravoval tento túžobne očakávaný okamih.

Gábor Steiner

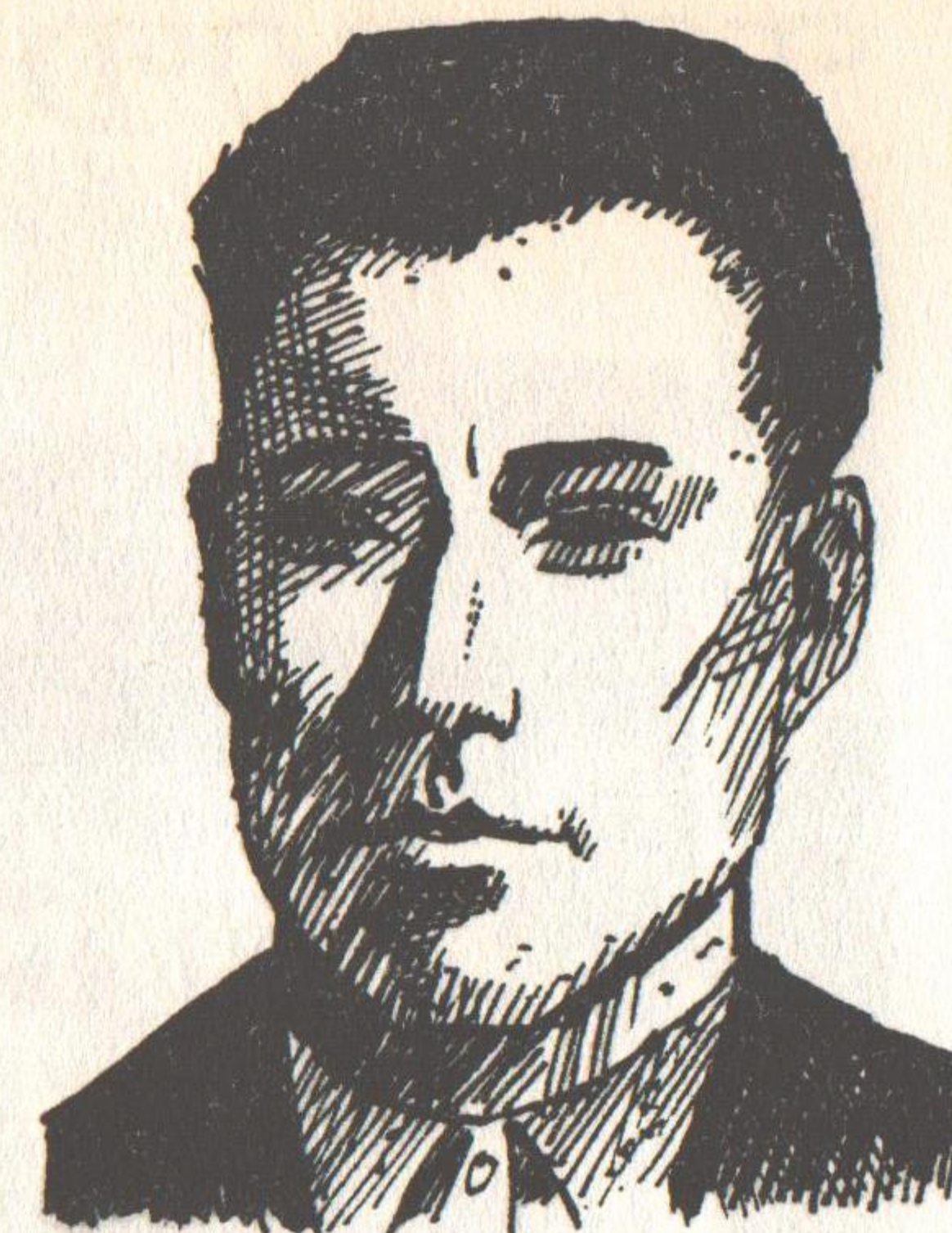
Bol celkom mladý, keď ho maďarskí kontrarevolucionári po potlačení Maďarskej republiky rád odsúdili na trest smrti. Vtedy sa ešte zachránil. Smrti neohrozeného bojovníka-komunistu však neunikol. To, čo sa nepodarilo maďarským fašistom, urobili totiž fašisti nemeckí.

8. októbra 1942 predviedli jedného z najvýznamnejších vodcov Komunistickej strany Československa pred buchenwaldskú popravčiu čatu...

Gábor Steiner sa narodil 9. septembra 1887 v Komárne. S ťažkým životom robotníkov sa zoznámil v Budapešti, kde sa učil za tlačiaru. Zmysel pre spravodlivosť ho priviedol do radov budapeštianskej robotníckej mládeže a napokon i do revolučného vojska Maďarskej republiky rád, ktorá vznikla roku 1919. Po jej potlačení Steiner iba v poslednej chvíli unikol istej smrti. Zachránil sa útekom do Komárna, kde sa hneď zapojil do miestneho robotníckeho hnutia. Po vzniku Komunistickej strany Československa spoluzakladal miestnu organizáciu strany a postupne získal vedúci vplyv medzi robotníkmi a roľníkmi maďarskej národnosti južného Slovenska. Pri vedení štrajkov Steiner vynikol ako schopný organizátor, vášnivý zástanca pracujúceho človeka a odporca tak česko-

slovenskej, ako aj maďarskej buržoázie, takže ho vedenie strany poverilo obhajovať práva robotníkov a roľníkov v parlamente. V tridsiatych rokoch je už vedúcim pracovníkom komunistickej strany na Slovensku. Roku 1938 osobne vedie mohutné manifestácie pracujúcich južného a západného Slovenska za prácu, sociálnu rovnosť a mier. Vo svojich prejavoch neprestajne upozorňuje na fašistické nebezpečenstvo, vyzýva k jednote českých, slovenských a maďarských pracujúcich. Po zraze buržoáznej vlády, ktorá vydala Československú republiku napospas hitlerovskému Nemecku a jeho fašistickým spojencom, organizuje Steiner hnutie odporu ilegálne. Nemeckej tajnej policii sa ho však už roku 1939 podarilo v Prahe zatknúť a uvrhnúť do väzenia.

Nasledovali výsluchy, neľudské týrania, koncentračné tábory. Fašizmus potreboval zlikvidovať vodcov komunistických strán, aby sa navždy zbavil revolučného nebezpečenstva. Preto i Gábora Steinera, československého komunistu, popravili. Ľudskú túžbu žiť šťastne popraviť však nemožno. Je odolnejšia a silnejšia než smrť, a ak na to myslíš pred hlavňami pušiek Gábor Steiner, azda sa mu neumieralo príliš ťažko.

Karol Černocký

Celý svoj život prežil v ustavičných zápasoch. Najprv s majiteľmi tovární a veľkostatkov, neskôr s fašistami. Vždy bol v prvej, najťažšej línii každého boja a neváhal podstúpiť nijaké utrpenie, len aby pracujúci človek mohol žiť slobodne a šťastne.

Narodil sa 16. februára 1904 vo Veľkom Borošni v Rumunsku. Do Komunistickej strany Československa vstúpil roku 1929 a čoskoro sa stal jej vedúcim pracovníkom. Ako oblastný tajomník pracoval v Poprade, Banskej Bystrici, Rožňave a v Bratislave. Keď slovenskí fašisti na konci tridsiatych rokov zakázali činnosť komunistickej strany, z poverenia ilegálneho ústredného výboru vykonával v Banskej Bystrici funkciu oblastného tajomníka. V neobyčajne ťažkých podmienkach vytváral vtedy tajné skupiny komunistov, organizoval vydávanie rôznych letákov a novín, zúčastňoval sa na príprave robotníckych štrajkov v Sirku, Liptovskej Osade, Muráni a v Handlovej. Žiaľ, túto činnosť nevykonával dlho, pretože gestapo (nemecká tajná polícia) prišlo na jeho stopu a zatklo ho. Za pomoci priateľov sa mu však, aj napriek tomu, že bol zoslabnutý od

mučenia, podarilo z väzenia utiecť a dostať sa do Sovietskeho zväzu.

Ako mnohí českí a slovenskí komunisti aj Karol Černocký podrobil sa v Sovietskom zväze vojenskému výcviku, aby mohol prísť na Slovensko priamo so zbraňou v ruke bojovať proti nemeckým okupantom a ich domácim pomáhačom. Na pôdu porobenej vlasti zniesol sa už roku 1941. Hneď po zoskoku z lietadla sa ho však zmocnila polícia a znovu ho uvrhla do ťažkého väzenia.

Vo februári roku 1945 fašisti preväzali Černockého spolu s inými komunistami do nemeckého koncentračného tábora v Mauthausene. Po ceste ich napadli americké lietadlá a začali transport bombardovať. Bezbranní väzni nemohli opustiť autá, a tak veľká časť z nich zahynula. Bol medzi nimi aj Karol Černocký.

Na rozdiel od iných hrdinov nemá pamätník ani zo žuly ani z mramoru. Všetko, o čom sníval, za čo bojoval, je však už skutočnosťou. Môže byť ešte veľkolepejší a tvrdnejší pamätník?

MILAN HUDEC

Tak — a už sme v Liptove!

VLADIMÍR FERKO

Na Kráľovej holi... sa začína Liptov. Pod končiárom mohutnej hory, ktorá čnie takmer do dvojkilometrovej výšavy, vyviera Čierny Váh. Ktovie prečo čierny, keď vodičku má čiru a čistú, že sa dá piť až po Kráľovu Lehotu. Tam sa stretáva so svojim „bielym bratom“, vyvierajúcim pod Kriváňom. Spájajú svoje vody a potom už svorne tečú cez Liptov.

V tomto kraji žili ľudia nepretržite skoro štyridsaťpäť storočí — až po storočie trináste. A čo potom? Odišli hľadať krajší domov? Bohatšiu pôdu? Vykynožil ich mor, alebo cholera? Nie, nič také sa nestalo. Ale pustošivý tatársky vpád spôsobil, že po ňom ostalo územie Liptova ľudoprázdne. No časom sa v smrekovjedľových lesoch opäť ozvali sekery, znovu začali dymiť uhliarske mielere. Kraj sa zaľudnil, život pokračoval ďalej.

Turecká pohroma Liptov obišla, krásne, hlboké slovenské hory skryli a uchránili obyvateľov, takže po vyhnaní Turkov zostalo Liptovu dosť síl na osídľovanie južných uhorských území. Začína sa písať kapitola lipťovského vystáhovalectva, ktorá sa skončila až v čase našich otcov. Za posledný rok devätnásteho storočia odišlo za chlebom 81 920 ľudí. Samých Slovákov, lebo na Liptove žila iba nepatrná menšina (3 percentá) Nemcov a o čosi viac Maďarov.

Ale táto kapitola, čo ako smutná, má aj inú stránku. Napísali ju chýrni lipťovskí murári, čo po cudzom svete stavali mestá, ktoré doma stavať nemohli. Najmä Budapešť. A tí, čo

TY RODNÁ ZEM MOJA

ILUSTROVAL FRANTIŠEK HÚBEL

zostali doma? Orali, sadili, siali. Zemiaky, ovos, jačmeň — hlavné plodiny Liptova. Ovce pásli. Oštiepký údili, medvediská odháňali od košiarov, kozuchy šili. A ostatní nachádzali obživu v horách, v drevorubačstve, v prastarom, základnom povolani našich pradedov. A popri drevorubačstve si podaktorí veru aj zapytličili, hoci vrchnosť pytliactvo kruto trestala.

Tak ako Váh patrí k Liptovu, tak plte patrili k Váhu.

Generácie pltníkov splavili státisíce kubíkov smrekov a jedlí do Komárna, Budapešti, ale aj do Juhoslávie. Mnohí našli smrť vo Váhu, mnohí sa pri tvrdej robote dokaličili. A predsa aj toto povolanie najlepších chlapov sa skončilo a posledná plť, ktorá sa plavila Váhom, vyrobená už z ľahkej umelej hmoty, bola Žubrienka Smeny s novinárskou posádkou v roku 1970.

Prastará pltnícka pieseň dobre charakterizuje postavenie ľudu na Liptove pod panstvom rôznych -yovcov, ktorí sa do Liptova zlietali ako supy na korisť. Keď sa začali rúbať lipťovské lesy, prichádzali celé rodiny neslovenských a neslovanských mien a slovenské drevo a slovenské mozole sa čudnými premenami menili na kontá v zahraničných bankách. Otekali, ako ten Váh, do nenávratna.

Liptov dal Slovensku veľa vynikajúcich mužov, takých, o ktorých sa kedysi hovorovalo, že sú ozdobou národa. Odtiaľto pochádza štúrovský básnik Janko Kráľ, maliar a prírodovedec Božetech Klemens, hudobný skladateľ Ján Levoslav Bella, Koloman Sokol, grafik uznávaný na celom svete, autor Maroška Martin Rázus, Samo Bohdaň Hroboň, maliar Alojz Strobl, spisovateľ Dobroslav Chrobák, priateľ Einsteina fyzik Aurel Stodola a Gašpar Fejérpataky-Belopotocký, ktorého životné dielo zbilancoval Ján Kollár takto:

*Ozývaj sa, hora,
hora javorová,
keď zavolám zdola
domov, do Liptova.*

*Ej, veru zavolám
do deviatich dolín,
taká mi je vôľa,
tak ma srdce bolí*

*za vami, za vami,
sivé moje hory —
sedem ozvenami
Liptov si otvorím.*

*Prvý raz zavolám,
tichá moja hora —
druhý raz zavolám
ako do kostola —*

*tretí raz zavolám,
hora sa ozvala —
sedem ozvien zhora
púšťa Biela skala.*

*Sedem ozvien duní
až hen do Turíka —
Biela skala v huni
Liptov odomyká.*

*Sedem ozvien duní
až hen v Kralovanoch —
na vysokom grúni
usmialo sa ráno.*

ANDREJ PLÁVKA
zo zbierky Liptovská píšťala

*Knihvazače titul všeslávskeho
má zde muž ten,
jenž svou probudil snahou Tatry
ze sna hlubokého.*

Pripomeňme si ďalej tých, ktorí za predmníchovskej republiky niesli ťarchu boja za sociálne oslobodenie. Mená komunistov Š. Macka, M. Capka, J. Beňu-Kocholkyna, M. Slosiara, J. Böhmera, L. Dunaja a J. Petreka budú navždy zapísané v dejinách Liptova, kraja, ktorý 1. mája 1918 spontánne manifestoval nielen za národné, ale aj za sociálne oslobodenie ľudu v novom štáte Čechov a Slovákov. Sociálne oslobodenie sa stalo skutkom až o 30 rokov neskôr a viedlo k takým neuveriteľným premenám, že aj sami Liptáci sa nevedia vynačudovať. Veď kto to kedy slýchal, aby na Liptove nemal kto kravy pásť? Kedysi mala každá dedina dosť a dobrých vlastných bačov, a dnes ich musia zháňať spoza spišskej Magury a získavať ich ako vynikajúcich futbalistov.

Industrializácia — to čudné slovo, ktoré liptovskému uchu, zvyknutému na ľubozvučnú reč, znie cudzo a stroho, toto slovo sa zásluhou Komunistickej strany Československa stalo skutkom. Továrne na drevo, na telefóny, na celulózu, textilky, konzervárne, no a nadovšetko — najväčšia z nich, ktorá sa v tieto roky dvíha zo zeme — Liptovská Mara. Vody Váhu už nikdy neponesú na svojom chrbte plte, ale zatopia celé údolie a svoju energiu odovzdajú elektrárni, nervovej sústave s medenými drôtni, ktoré čoraz hustejšie opantávajú aj Liptov. Cez ne pritečie ako teplo a svetlo do bytov a úradov, tovární a škôl, k ľuďom, ktorí dnes majú doma všetko, čo prv hľadali v cudzine, a o čo sa usilovali už aj v pamätných Liptovských žiadostiach z 28. marca 1848.

Všetko — to znamená nielen novú strechu nad hlavou a dostatok chleba, ale aj dosť času na to, aby človek

mohol krížom-krážom poprechodiť rodný kraj, aby ho lepšie spoznal. Lebo, hoci to znie čudne, ale ešte v nedávnej minulosti žilo v Liptove oveľa viac tých, čo za celý život nemali dosť času, aby si vyšli na stráne liptovských Tatier, na alpské lúky, pripomínajúce pestré koberce, na krásavicu Kráľovu hoľu, matku najväčšej slovenskej rieky, alebo do podzemných bludísk, pod severnými svahmi lesnatých Nízkych Tatier.

Podzemné bludišťa vytvárajú v Demänovskej doline vyše dvadsať kilometrov dlhý jaskynný systém, najväčší v našej vlasti. Jeho časť, Jaskyňa mieru, objavená v roku 1952 (dodnes neprístupná) má sedem poschodí; sedem poschodí rozprávkového sveta. Príroda, či vlastne voda-staviteľka tu na jednom mieste vytvorila až márnostatne veľa neuveriteľnej farebistej kamennej krásy.

Liptov skutočne oplýva krásou. Demänovské jaskyne vrátane ľadovej, veľká časť Vysokých Tatier, celá južná časť Chočského pohoria, ktoré pri Ružomberku zbieha až do údolia Váhu. A práve tu, na svahoch Mnícha, sa ešte musíme pristaviť. Nie preto, že tu mali kedysi dávno svoje sídlo templári, najbohatší a najmocnejší rytiersky duchovný rád, zničený francúzskym kráľom Filipom IV. v roku 1312, ale kvôli čomusi celkom inému. Na svahu Mnícha je nevelká Liskovská jaskyňa a v nej v roku 1874 našli kosti zo 48 ľudí. Kosti boli rozlamané, pozdlž rozštiepané. Prečo? Pre špik! Kedysi dávno-prádávno sa tu v ľutom boji stretli dve skupiny praľudí, no víťazom nestačilo víťazstvo a svojich protivníkov pojedli. A tak sa kosti stali svedectvom, že aj na našom území existoval kanibalizmus — ľudozrúťstvo.

Teraz vari každých dvadsať minút prejde neďaleko vlak, výletníci aj vidia akýsi kopec s akýmisi dierami, ale nevedia o ňom nič, iba povedia, tak — a už sme v Liptove.

Ako Jožko Mrkvička menil

Jožko Mrkvička mal skvelý prak. Vystrelil z neho tak vysoko, že ani vidieť nebolo. Videl to Paľo Blačanec.

„Vymeň za nožik,“ vraví.

Jožko vymenil. Nožik bol ostrý ako čert. Strúhal drevo, krájal chlieb, aj do prsta zarezal. Videl to Ďuro Botena.

„Vymeň za baterku,“ vraví.

Jožko vymenil. Svietil baterkou Fríde do chlieva aj deťom do očí. Videl to Mišo Tvarožník.

„Vymeň za loptu,“ vraví.

Jožko vymenil. Lopta skákala ako divá, aj dom by pohycky preskočila, len keby bol nižší. Videl to Peter Ťavoda.

„Vymeň za pero,“ vraví.

Jožko vymenil. Pero písalo pekne a nerobilo machule. Na druhý deň už síce tak pekne nepísalo, ale ešte písalo. Lenže Paľo Blačanec rozbil prakom oblok a otec ho zdral. Príde Paľo k Jožkovi a vraví:

„Tu máš prak a vráť mi nožik.“

„Nemám nožik, ale pero,“ vraví Jožko a podáva mu pero.

„Nechcem tvoje pero, ale svoj nožik,“ vraví Paľo.

Pobral sa Jožko Mrkvička za Petrom Ťavodom.

„Tu máš pero a vráť mi loptu,“ vraví mu.

Peter ju vrátil. Lopta už neskákala a trošku fučala.

Pobral sa Jožko za Mišom Tvarožníkom.

„Tu máš loptu a vráť mi baterku,“ vraví.

Mišo mu hneď vrátil. Baterka už nesvietila, ba ani neblinkala.

Pobral sa Jožko za Ďurom Botenom.

„Tu máš baterku a vráť mi nožik,“ vraví mu.

Ďuro mu hneď vrátil. Nožik bol tupý a štrbavý ako čert.

Príde Jožko k Paľovi Blačancovi:

„Tu máš nožik a vráť mi prak.“

Dostal naspäť prak a hneď založil doň skalku. Prak ju vyniesol vysoko-vysoko, že ju ani vidieť nebolo.

A všetci to videli.

(MĎ)

Sever a juh

MIKULÁŠ KASARDA

Žili si svorne stále
Viliam, Edo, Miki.
Mestečko bolo malé
v kútiku republiky.

Lež túžili ísť ďalej,
do krajín nepoznaných,
preto vždy po futbale
na tráve kuli plány.

„Ja chcem ísť,“ vraví Miki,
ostatní načúvali,
„jak montér do Afriky
budovať magistrály.“

Vila zas túžba v hrudi
zve do severných diaľav,
tam púšťať golfské prúdy
na ľadovcové bralá.

I Edo dvíha hlavu,
nemyslí na ľadovce,
on chce ísť na Ostravu
a prúdom púšťať oceľ.

„Pusť, Vilo, golfské prúdy,
top ľadovcové bralá,
ja rozžeravím rudy,
by oceľ vytekala.“

A jak ty, Miki, v pote,
keď vplávaš do prístavu,
budem mať pri robote
africkú horúčavu.“

IGOR MAZNIN

Ráno

Zobkajú zrno kuriatka,
cip,
štípkajú trávku káčatká,
štíp,
umývajú sa mačiatka,
mŕf,
v čiernej kaluži — prasiatka,
brŕ!

Na návšteve

Na návštevu k Fedore
prišla Katrena.
Na čaj prišla,
citrón priniesla.
A Fedora v pomykove
napokon jej vraví:
„Pite, Katrena, s citrónikom,
pite, Citróna, s katreníkom!“

PRELOŽILA MAŠA HALAMOVÁ

Ťap-ťap-ťapušky

JOZEF PAVLOVIČ

Bol chlapec, bolo dievčatko. Boli v poli.
Spievali si:

*Ťap-ťap-ťapušky,
išli chlapci na hrušky
a dievčatá na jabĺčka,
postretli tam pána vlčka.*

„Beda, beda, nejedla som od obeda,“
povedalo dievčatko.

„Veru, veru, nevydržím po večeru,“
povedal chlapec.

„Poďme aj my na jabĺčka!“

„Poďme aj my na hrušky!“

„Ja som jabloň.“

„A ja hruška.“

Chlapec si už dávno všimol, že dievčatko má
íčka ako dve jabĺčka.

„Ty si krásna jabloň, aké máš dve pekné
červené jabĺčka.“

„To preto, lebo sme dnes mali na obed
červenú rajčinovú omáčku.“

Dievčatko si tiež všimlo, že chlapec má líca
ako dve hrušky.

„Ty si krásna hruška, aké máš dve pekné
zelené hrušky.“

„To preto, lebo sme dnes mali na obed
zelený špenát.“

Po obede dobre padne dáke ovocie, preto
dievčatko vraví chlapcovi:

„Zatras ma!“

„Aj ty mňa!“

Chytí chlapec dievčatko a dievčatko chlapca
za plecía a... trasú jabloň i hrušku, trasú, až
sa tak trasú, no jabĺčka ani hrušky nie a nie
spadnúť na zem. Preto chlapec vraví dievčatku:

„Podlož mi nohu!“

„Aj ty mne!“

Čo povedali, aj vykonali, a tak... cup-cup
hrušky aj jabĺčka na zem.

„Padla som ako hnilé jablko,“ vzdychne
dievčatko.

„A ja ako hnilá hruška,“ vzdychne aj
chlapec.

„A vieš ty, čo je najväčšia hanba?“

„Čo?“

„Keď je niekto hnilý.“

A tu kde sa vzal, tu sa vzal, stojí pred nimi
vlk.

„Sem s tými hniliakmi, sem,
nech ich tu namieste zjem!“

„Prečo?“ zahrmlia dvojhlasne chlapec
i dievčatko.

„Lebo som hladný ako vlk.“

„A my sme tak isto hladní ako vlci, uvidíme,
kto skôr koho zje, či ty jeden nás dvoch, alebo
my dvaja teba jedného!“

„A — a — a to myslíte vážne?“ zakoktal vlk.

„Smrteľne vážne.“

Vlk sa smrti zľakol, a preto vzal nohy na
plecía.

„Ale ide, len sa tak za ním práši,“ povedalo
dievčatko.

„Kde už ten je,“ vyvedie ju chlapec z omylu,
„to sa nepráši za vlkom, ale dymí z nášho
komína.“

„A prečo je dym z vášho komína taký
čierny?“

„Lebo moja mama vari vari na večeru
makové rezance.“

„Hurá, aj z nášho komína sa už dymí,“
pochváli sa dievčatko.

„A prečo je dym z vášho komína taký
biely?“

„Lebo moja mama vari vari na večeru
tvarohové rezance.“

„Poďme domov, kým nie je neskoro!“ súri
chlapec.

„Poďme, poďme!“ súri aj dievčatko.

Nevedno, na čo viac mysleli, či na večer,
alebo na večeru, no pravdu mali tak či tak.

No i tak si neodpustili, aby si cestou
nezaspievali:

*Podme domov, už sa mrká,
videli sme v poli vlka,
blkotal mu zrak
ako vlčí mak.*

Ako bijú hromy

KLIMENT ONDREJKA

Paholčil si paholok, slúžil u gazdu, čo pri mise dobrý nebol. Keď s paholkom halušky jedol, skrútil misu najlepším krajom k sebe so slovami: „Takto sa zemeguľa krúti, nevie o tom, kto je hlúpy!“

Paholka také ponaučenie a nenáležité stolovanie škrelo, až ho to raz dožralo, schmatol misu a tresol ju o zem, až sa hlinienka na márne kusy rozletela: „Takto bijú hromy a ničia i domy!“

Potom už gazda jedával, ako sa patrí, lebo sa bál, že mu paholok znova predvedie, ako bijú hromy.

JURIJ
JAKOVLEV

Žltý

Bol zimný deň. Na bielej cestičke v parku som stretol žltého slona. Kráčal rovno proti mne a sneh vrždal pod jeho nemotornými nohami. Zastal som. Slon tiež.

„Dobrý deň,“ povedal som.

Slon neodpovedal. Plakal. Odkiaľsi zvnútra žltého tela bolo počuť tiché tenučké vzlykanie.

„Prečo plačeš?“ spýtal som sa ho.

„Ja neplačem,“ ozval sa z chobota hlboký hlas, „to plačú zadné nohy.“

„A prečo plačú?“

„Chlapci nám odtrhli chvost.“

„Nuž, ťažko je slonovi bez chvosta,“ povedal som súcitne a opäť som si slona pozorne prezrel. Slon ako slon: chobot má, uši ako opúchy, pravda, jedno roztrhnuté, oči má tiež, štyri nohy na správnom mieste, predné v čiernych kapcoch, zadné v sivých so záplatami. Chvost skutočne chýbal, na jeho mieste visela iba nitka.

Zrazu sa z hlbín slona ozval plačlivý hlas:

„Vôbec neplačem pre chvost. Kapec sa mi prederavil, päta mi mrzne. Hovorím, aby sme šli domov, ale ona nie, nejdeme.“

„Na karnevale sme museli byť slonom,“ opäť zaznel spod chobota hlboký hlas, „ja predné, ona zadné nohy. Nemôžeme odísť.“

„Zajtra prejdeme do druhého slona,“ povedali zadné nohy a hned vysvetlili: „Máme ešte aj fialového slona.“

„Fialový slon je chlapčenský.“

„Nech, ale budem prednými nohami a nikto mi neodtrhne chvost.“ Nohy zmlkli, len ľahké odľukovanie bolo počuť pod žltou kožou slona.

„Taký pekný žltý slon,“ povedal som, „a predné nohy sa hádajú so zadnými. Musí to byť ťažké chodiť po zemi, keď sa nohy hádajú.“

„Veru ťažké,“ súhlasil slon.

„A čo dokáže taký slon?“ vyzvedal som.

„Tancovať,“ odvetili zadné nohy.

„Tak zatancuj,“ poprosil som slona, ale vzápätí som si spomenul, že nemáme hudbu. No slon povedal:

slon

„To nič, zatancujeme i bez hudby.“

Vnútri slona zaspievali dva hlasy a slon sa pustil do tanca. Pravidelne dvíhal nohy, krúžil, poskakoval a prednými mi švihal popod nos. Slon zabudol na všetky nezhody i na zamrznutú pätu a odtrhnutý chvost.

No zrazu spev zmlkol, nohy sa zastavili, chobot ovisol. Slon pozeral na mňa okrúhlymi očami, akoby sa spytoval: Ako sa vám páčil môj tanec?

„Bolo to pekné,“ povedal som a zatlieskal. Slon sa úctivo uklonil.

„Dokázali by sme aj krajšie, ale dnes sme ustaté,“ pochválili sa predné nohy.

„A zamrzla nám päta,“ pripomenuli zadné.

Musel som už ísť, a tak som povedal slonovi:

„Do videnia!“

„Do videnia!“ odvetil žltý slon a podal mi chobot, z ktorého trčala ruka v hrubých palčiakoch.

Po niekoľkých krokoch som sa obzrel. Slon ležal na snehu a vedľa neho stáli dve dievčatá. Pozerali za mnou a žltú kožu karnevalového lona nafukoval na zemi vietor, akoby sa ustatý slon vyťahoval na čistom mrazivom snehu.

PRELOŽILA K. ŠTVRTECKÁ

Sprobuj!

IGOR MAZNIK.

*Ja viem, ja viem,
kolko ton
váži slon!
Slon indický
dvadsať ton,
slon africký desať.
Ak neveríš,
chyt' ich sám,
spolu
presvedčme sa!*

PRELOŽILA MAŠA HALAMOVIÁ

Dobrý papkáč

ZLATA DŇŇOVÁ

*Prišiel hosť,
dostal kosť.
Prišiel zajko,
dostal vajko.
Prišiel vrabec,
sadol za pec,
zjedol všetko
celkom sám,
hami, ham.*

Ako predali Prenčovčania ovos do Sitna

JOZEF HORÁK

Všelijaké roky prišli na ľudí. Boli také, že bolo všetkého hojnosť, ale prišli aj také, že ľudia i päťročné zrná vyberali z truhlíc. Vtedy si sedliaci museli dobre remene popriťahovať, aby nejako do nového vyžili.

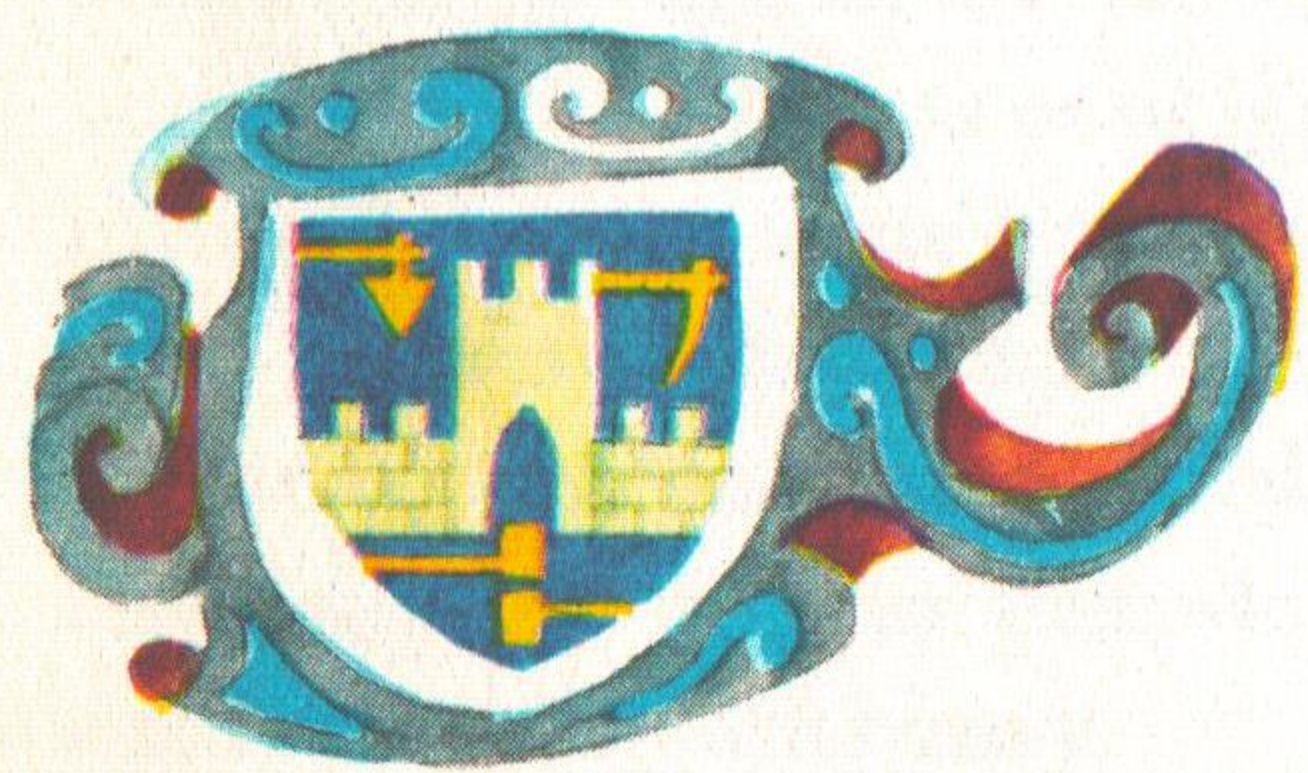
Ale toho roku darilo sa dobre. Prenčovčanom sa urodil taký ovos, aký ani najstarší ľudia nepamätali. Hustý ako múr, klasy len-len že nepolámali steblo. Ej, radovali sa Prenčovčania, lebo vedeli, že za takýto ovos budú v Štiavnicí dobre platiť.

Keď začalo prvé lístie sprchať, naložili Prenčovčania vrecia ovsu na vozy a pobrali sa do Štiavnice.

Vychodili vozy z dvorov, vrchovato naložené vrecami. Z niektorého i dva vyšli. Mocné kone museli napínať všetky sily, aby vozy utiahli. A boli ich hádam aj zo dva tucty, a jeden plnší a ťažší od druhého. Nuž idú, idú milí Prenčovčania, veselo práskajú bičmi, pohvizdujú, pospevujú, vozy hrkocú, kone rehcú. Tak prišli až k Samaritánke. Odrazu prvé vozy zastali. Museli aj zadné. Furmani zoskakujú, bežia dopredu, lebo si mysleli, že sa niekomu koleso zlámalo, alebo kôň nohu vyvalil, podkovu stratil, alebo oje polámalo. Nuž každý utekal pomôcť, ako sa na dobrých priateľov patrí. Ale keď došli k prvým

SITNO

Pravdepodobne až do pohanských čias siahajú dejiny sitnianskeho hradu. Presnejšie správy o jeho vzniku a prvých majiteľoch sa však nezachovali. Aj o tom, že ho obliehali tatárske hordy, svedčia len ľudové povesti. Historické pramene vydávajú vierohodné svedectvo až o Melicherovi Balašovi, ktorý zo Sitna tak ohrozoval okolitý kraj, že krajinský snem roku 1545 musel vydať príkaz na dobytie hradu. O tri roky neskôr vojsko kráľa Ferdinanda, ktorému velil generál Mikuláš Salm, na hrad skutočne zaútočilo a dobylo ho. Potom sa jeho majiteľom stal kráľovský banský úrad

vozom, zdreveneli. Furmani zdraví, kone a vozy v poriadku — iba pred prvým stojí mládenec ako jedľa, so širokým klobúkom na hlave, s vybíjaným opaskom na páse, že sa len tak trbliece v slnku, v bielych hunienkach, v krpoch, v ruke valaška jasná ako oheň a za pásom tri pištole.

„Zbojník, nebodaj zbojník!“ hýtali nastrašene poniektorí. Aj sa začínali uťahovať, ak by sa nedajbože strhla bitka. Zbojníci nemávali do toho ďaleko, a ani Prenčovčania neboli chlapi z tvarohu. Ale zatiaľ sa nič nedialo. Stál zbojník, stáli aj preňčovskí furmani. Ticho pretrhol mládenec:

„Čože veziete?“ skríkol na furmanov.

Poniektorí, čo stáli obďaleč, šomrali, že čo ho do toho, ale prední pred zbojníčkom povedali popravde:

„Ovos.“

„A kam?“

„Do Štiavnice. Kdeže inde.“

„Kúpim ho!“ povedal zbojník hlasom, že to znelo ako rozkaz.

Najstarší a najskúsenejší z furmanov Ondro Babic pošiel bližšie k zbojníkovi a hovorí:

„Nám je jedno, komu predáme. Do Štiavnice vezieme len po známosti, lebo keď jesto, im predávame pre banské kone. Ale ak poriadne zaplatíš, predáme aj tebe.“

„Čože by som nezaplatil? Zaplatím!“

„V Štiavnicí sľúbili zlatý za dve merice,“ povedal Babic. Nebola to pravda, štiavničania dávali menej, ale čo ak by sa zbojník začal jednať? Babic vedel, ako s takýmto, opatrne nadstavil cenu.

„Dám dva za tri merice,“ odpovedal zbojník bez mihnutia oka.

V Babicovi hrklo ako v starých hodinách, ani sa mu nesnívalo, že by zbojník na takú cenu

a jeho veliteľmi kráľovskí kapitáni. V druhej polovici 16. storočia spravoval hrad chorvátsky veľmož Ján Krušič z Lepoglavy, ktorý z neho ochraňoval stredoslovenské banské mestá pred Turkami. Po bašovani akéhosi Adama Nagyá mal sitnianský hrad v rukách až do roku 1703 šľachtický rod Koháryovcov. Vtedy sa ho zmocnilo protikráľovské vojsko kurucov a držalo ho vo svojej moci až do roku 1710. Keď kuruci hrad opúšťali, zničili ho tak, že zostali z neho len zrúcaniny. Čas zničil postupne i tie, a tak z kedysi mocného hradu zachovali sa dnes už len nepatrné zvyšky. J. D.

pristal, a tuto ešte nadhadzuje bez jednačky. Poobzeral sa po kamarátoch, či pristávajú. Akože by nepristali, každý súhlasil.

„Dáme!“ rozhodol Babic za všetkých a otrčil ruku, že pľasnutím potvrdia predaj a kúpu.

Mládenec sa načiahol, ťapol Babicovu dlaň i stisol ju, že Babic, hoci bol chlap ako hora, div nezjajkol od bolesti.

„A kdeže ho máme zaviezť?“ opýtal sa, keď mu po stisnutí reč prišla.

Zbojník nepovedal nič, iba švihol valaškou smerom k Sitru.

Milí furmani zdreveneli od údivu. I kúpa sa im odrazu začínala nepozdávať, zbojník ešte menej, i ten pokyn ich zháčil, lebo v Prenčove každé dieťa vedelo, že sa tadiaľto na Sitno nedostanú. Aspoň s vozom nie.

Začali sa škrabať v hustých kečkách, neje-den hundral, že nemali ovos predávať zbojní-kovi. Ale slovo bolo slovo. Mocnejší dohovor ako pred úradom.

„No, podme!“ zavolal zbojník a rezko skočil do lesa. Furmani prešli k vozom.

„Bude, ako bude,“ húpali, „ak sa nebude dať, vrátíme sa!“

I obrátili konce a podho za zbojníkom. Ak pred chvíľou pri pohľade na zbojníka zdreveneli, teraz im skamenieť prichodilo nad tým, čo videli. Hore vrškom hradská ako dlaň a široká, že štyri vozy mohli jeden vedľa druhého. A vykladaná akoby mramorom. Kupec-zbojník už vykračoval po nej, nuž sa za ním dali aj furmani.

Vyšli až k samému Sitnu. V skalách zazreli veľkú bránu, pred ňou stál vyšnurovaný pandúr s ligotavou šablou v ruke. Furmani prešli s vozmi vedľa neho, ani sa na neho nepozreli, lebo im strach začínal opantávať srdcia.

Na širočiznom dvore zastali. Vrecia ponosili do ozrutnej sypárne. Nikto ich nevážil, nik nemeral, ani nepočítal; koľko ktorý mal, toľko vysypal.

Keď boli s robotou hotoví a prázdne vozy stáli na dvore, prikvitol zbojník-kupec a začal ich vyplácať.

„Koľko máš meríc?“ opytoval sa a vyplácal žltými kremnickými dukátmi. Sedliaci ich brali a starostlivo schovávali do kožených mešcov.

Všetko by sa bolo dobre skončilo, keby lakomého Kuba Habadaja nebola lakomosť pochytila.

„Nikto vrecia nečíta, ani neváži, ktože vie, koľko som vysypal?“ Vysypal vrecia, ale v každom ostalo čo-to. Keď prišlo na výplatu, ešte si pripočítal päť meríc.

Kupec ani nemukol. Vyplatil Kubovi toľko, koľko mu neprichodilo. Po výplate sa pobrali furmani domov v dobrej nálade, že tak nečakane predali ovos. Najviac sa radoval Kubo Habadaj, čo neopatrnému kupcovi prešiel cez rozum. Veselo štrkotol uzlíkom, v ktorom milo zvonili dukáty. Ale odrazu sa radosť zmenila na mrzutosť. Neprešli ani pol cesty, keď sa hradská skončila a veru nebolo ináč, ako horou sa pretínať, kým sa dostali na hradskú do Prenčova. Ale darmo, nebolo iného východiska. Zavše museli vozy na sebe

prenášať cez jarky a výmole a iba večer, na smrť ustatiť, sa dostali domov.

Keď sa dostali na hradskú, zabudli na trampoty a každý ohmatával kožený meštek s dukátmi. Akoby sa boli chceli presvedčiť, že sa im to, čo prežili, nesnívalo. Odrazu lakomý Kubo Habadaj zvrieskol:

„Oh, ja prenešťastný! Kde sú moje dukáty?! Kde sa podeli moje drahé, zlaté, ľubezné dukáty?!“

Lebo vám v mešteku namiesto cengotavých dukátov mal iba drobné smeti. Čudovali sa furmani, čudovali, ale nič si nevedeli vysvetliť. Všetci mali, čo dostali, iba s Kubom sa takto porobilo. Veď ich vyplácal ten istý kupec a z toho istého mešca.

Nevedeli furmani, iba si domýšľali.

Ale lakomý Kubo Habadaj vedel: chcel prekabátiť zbojníka. Aj sa pobral na druhý deň pod Sitno. Predieral sa horou, lesom, kým nedošiel až k skalám. Hľadal, hľadal cestu, hľadal veľké vráta do jaskyne, kde skladali ovos, ale hoci prešiel okolo celého Sitna, jaskyne nenašiel. A odvtedy sa to nikomu ani nepodarilo.

Tajomstvo strakatého vajca

KRISTA BENDOVÁ

Som svetoznámy profesor prírodných vied. Moje meno nie je dôležité. Oveľa dôležitejšie je strakaté vajce. Porozprávam tú príhodu presne, ako sa stala, pretože vedec si nemôže dovoliť nepresnosti.

Teda sedel som jedného dňa vo svojej pracovni a chystal sa na dovolenku. To znamená, že som poprikrýval všetky vypchaté zvery plachtami a tigrovi som pre istotu vopchal do papule aj naftalín, nech mi ho nerozožerú mole. Potom som začal ukladať do päťlitrových fliaš rôzne vtáčie vajcia, aby nezapadli prachom. Pracoval som opatrne a zrazu predsa len — rach! Padlo jedno z najkrajších strakatých vajec!

S hrôzou som sa sklonil, že pozbieram aspoň škrapiny, keď tu... neuveriteľné! Na zemi ležal

zožltnutý pergamenový lístok, ktorý zrejme vypadol z vajca. Vyzeral takto:

P	O	K	L	A	D	E	N	A	J	U	Ž
J	E	Z	A	K	O	N	O	M	H	N	I
P	A	N	Ý	P	R	E	Z	D	E	L	E
I	S	T	R	O	M	Ž	Í	M	A	P	A

Najprv som ničomu nerozumel, ale odrazu ma strhlo! V prvom riadku sa dalo zreteľne prečítať slovo POKLAD!

Môžete si predstaviť moje vzrušenie. No nech som ďalej čítal, ako chcel, zmysel to nedávalo. Po polnoci som si povedal, že sa radšej vyspím a ráno, s čistou hlavou, začnem znovu skúmať. Zložil som

lístok presne na polovicu a vtedy... áno! Stačilo čítať riadok za riadkom najprv prvý a len potom druhú polovicu lístka a vyšla celkom zrozumiteľná veta: POKLAD JE ZAKOPANÝ PRI STROME NA JUŽNOM HNIEZDE LEŽÍ MAPA.

Tak tuho a vedecky som ešte nikdy nerozmýšľal. Bolo mi jasné, že za pokladom nemôžem chodiť náhodile po piatich svetadieloch, prezerať všetky stromy a všetky južné hniezda. Musel som zistiť aspoň približne, na ktorom svetadiele bolo vajce znesené. Pozliel som opatrne strakaté škrapiny. Vajce bolo teraz trocha čapaté, ale to ma nemýlilo. Rozhodol som sa, že ho chemicky preskúmam. No keď som ho ponoril do kyseliny — beda! Hnedé fliačky zo škrapín sa stratili a v ruke som držal obyčajné, biele slepačie vajce. Chytil som sa za hlavu, preľaknutý vedeckým neúspechom.

„Ožiarim škrapiny horským slnkom, možno sa vajcu vrátia nazad aspoň tie hnedé pehy!“ rozhodol som sa po chvíli. No len čo prvé lilavkasté

lúče dopadli na vajce, stal sa ďalší nečakaný div: Na jednej strane vajca sa zjavilo červené srdiečko s nadpisom „Veselú Veľkú noc!“, na druhej strane nápis: „Made in Slepacia Lehota“.

Bol som na stope!

Na druhý deň ráno som odcestoval prvým vlakom do Husacej Bystrice, aby som nevzbudil podozrenie, že hľadám poklad. Zaprášenou hradskou som šiel asi dve hodiny, a keď som došiel na miesto, kde sa podľa mapy mala rozprestierať Slepacia Lehota, nohy mi priam zdreveneli. Namiesto dediny rozprestieralo sa predo mnou

obrovitánske jazero. Dlho a zúfalo som hľadel na tú vodu, keď som zrazu uvidel na jazere čln s rybárom.

„Héééj!“ zakričal som. „Ako sa dostanem do Slepačej Lehoty?“

Rybár vyvalil oči, poklepal si na čelo a zavolať mi:

„Skočte do jazera a hneď ste tam! Lebo ak neviete, Slepačia Lehota bola pred rokom úradne zatopená. V týchto miestach lovím najlepšie ryby, ebo tí fafrnkovia zabudli v škole akvárium s neónkami, aj so zlatými rybkami...“

„Ale poklad... kde je poklad...?“ prezradil som sa nevdojak v tom rozčúlení.

„Hehehéé!“ zasmial sa rybár. „To sú len také povedačky, ako tá o koze so štyrmi hlavami a piatimi chvostmi, čo bola opísaná v obecnej kronike...“

„Veď to, práve to hľadám!“ zakričal som ešte rozčúlenejšie. „Kde by som našiel tú kroniku?“

Rybár zabafkal z fajky, zamyslel sa:

„Ej, bistu, o kronike nič neviem, iba viem o tom akváriu a potom aj o sude piva. Ten tiež zabudli v krčme pred zatopením, a preto sa spočiatku robila na jazere pivová pena. Ale kronika... Počkajte!“ udrhel sa zrazu po širáku. „Kroniku, spomínam si, museli dať najstaršiemu občanovi Matejovi Bradavičkovi. Lebo vravel, že tu sa narodil, stotridsať rokov statočne prežil, nech ho teda zatopia aj s Lehotou. Všeličo mu núkali, aj

peniaze, ale on nepopustil, iba keď mu dali tú hrubú knižtisko, kde bola Lehota opísaná od nepamäti, aj obrázky nakreslené, aj tá štvorhlavá koza...“

„Strýco, počkajte, kdeže teraz býva ten stotridsaťročný?“

„Hentam, neďaleko, v Kačacích Hámroch. Ibaže s ním sa ťažko dorozumiete.“

Nepočúval som ďalej. Rozbehol som sa ta, kde žil majiteľ obecnej kroniky Matej Bradavička.

Starkého som našiel v malom novom domčeku na konci dediny.

„Dobrý večer!“ pozdravil som slušne.

„Háááá?“ odpovedal starček a priložil si obe ruky ako slúchadlá k ušiam.

„Deduško, prišiel som sa pozrieť na kroniku“ zakričal som hlasnejšie.

„Háááá?“ spýtal sa starček.

„K-r-o-n-i-k-u!“ reval som z plných pľúc.

„Hááááá?“

Teda preto mi rybár vravel, že sa so starým ťažko dorozumiem! Rýchle som vybral zápisník a napísal veľkými písmenami: „KDE JE KRONIKA?“

Starký na mňa nedôverčivo pozrel a vraví:

„Mladý páňko, za mojich čias ešte školy neboli, alebo ak aj boli, ja som pásol kravu. Na tieto čarbanice ma nelapíte, lebo ak ste prišli vyberať za elektriku, nedám ani groš. Ja mám petrolejku, lebo do tej neudierajú hromy.“

V hlave mi až zunelo od rozmýšľania. Vtom som

si spomenul na štvorhlavú kozu s piatimi chvostmi. Rýchle som ju nakreslil a ukázal starkému. Matejovi Bradavičkovi zažiarili očká:

„Ľo mám, to mám, ale vám nepredám, iba pozrieť sa môžete, dobrý človeče, aj Slepačiu Lehotu si pozrite, aj vojny s Turkami.“

Rezko odbehol k polici a horko-ťažko vyteperil z nej obrovskú knihu:

„Hybajte, všetko si poprezeráme, ja si to každý večer prezerám, aj povodne sú nakreslené, tuto, aha...“

Trpezlivo som prezeral so starkým celé dejiny Slepačej Lehoty, aj štvorhlavú kozu, aj zrastené kohúty, aj metrový hrieb. Nakoniec sme sa predsa len dostali na poslednú stranu. Bola tam fotografia Slepačej Lehoty pred zatopením: námestie a na ňom jeden jediný rozložitý strom.

„A tento strom je tam podnes,“ dobol starček prstom na obrázok. „Iba ten jeden ostal, neprišla brigáda, nemal ho kto vyťať.“

„To je strom s pokladom!“ vykrikoval som a vybehol zo starčekovho domu ako delová guľa.

Ráno som si kúpil v najbližšom mestečku potápačský oblek aj vodotesnú baterku. K jazero som sa priblížil za tmy. Poobzeral som sa, či ma niekto nevidí, opatrne vkročil do jazera a klesal ku dnu. Po dlhom blúdení medzi rybami, rakmi a potopenými papučami zastal som konečne na bývalom námestí, rovno pod košatým stromom. Vtedy sa mi zazdalo, že nad mojou hlavou, na hladine, zavrčali motorové člny. Reflektory začali presvecovať vodu. Voľakto predsa len zbadal môj skok do jazera! A teraz ma hľadajú ako utopenca!

Nesmel som strácať čas. Vyplával som na vrcholec stromu, našiel hniezdo na južnom konári. Ležala v ňom patentná zaváracia fľaša, pridrôtovaná k hniezdu. A v nej — skrútený papier. Mapa k pokladu!

Bleskurýchlo som fľašu otvoril. Vreckovým nožíkom nadvihol veko a rozprestrel nepremokavú mapu. Boli na nej nakreslené korene toho istého stromu. Pri najväčšom koreni — čierny krúžok. Tam teda leží poklad!

Spustil som sa dole, na označené miesto. Rozhrabal mokrú hlinu a vybral plechovicu, zaliatu voskom. V týchto hĺbinách som ju nemohol otvoriť. Ak by sa diamanty rozkotúľali, nikto ich viac nepozbiera. Vyplával som teda na breh. Hrôza! Okolo jazera zástup ľudstva.

„Strašidlóóó! Duchoviaááá!“ pištali ženy. „Mátohy našich predkóóóv...“

„Občania, som živý profesor!“ kričal som hlasnejšie ako všetky ženy dokopy. „Všetko vám vysvetlím, len počúvajte...“

Keď som pravdivo rozpovedal celú príhodu a ukázal im aj plechovicu, zo všetkých strán sa ozvalo: „Rozdeliť! Spravodlivo rozdeliť poklad!“

Stál som sám proti všetkým, neodvážil som sa ani pripomenúť, že by mi mohli pridať aspoň dva diamanty za ponáranie a hľadanie. Odlúpil som teda vosk z plechovice, otvoril ju a vybral — zložený hárok kancelárskeho papiera. Okrem neho tam už nebolo nič. Presvedčili sa o tom všetci na vlastné oči.

„Možno je to závet starého grófa, čítaj, panáček...“ vykrikla akási postava.

Ruky sa mi triasli, keď som rozkladal ten papier. A nahlas celému zástupu čítal:

*Kto objaví tento poklad,
nech ďakuje denne stokrát,
že má v nose obe diery,
a nie drahocenné šperky!*

Škoda ďalej rozprávať. Ani neviem, ako sa ten zástup pomaly rozišiel domov. A keď už vôkol nebolo živej duše, počahal ma ktosi za rukáv. Stotridsaťročný Matej Bradavička mi zakričal do ucha:

„Héééj, mladý páňko, nože mi nakreslite, kto sa to tu dnes utopil!“

Pozrel som na dedka ako vo sne. Potom som na druhú stranu pokladu, teda vlastne tej múdrej rady, nakreslil štvorhlavú kozu s piatimi chvostmi. Odtackal som sa na vlak. A dodnes neviem, ktorý chuligán prepašoval to strakaté vajce do mojej profesorskej pracovne.

Slniečko

*I keď zima prichádza,
Slniečko nás nezrádza.
Píše, kreslí, maľuje,
pre deti sa hotuje.
Keď sa pekne vyparádi,
poputuje medzi deti.*

Žiaci V. A triedy ZDŠ, Tlmače

Trampoty s kalendárom

Na začiatku nebol kalendár. Otcovia nechodili do práce, deti nechodili do školy a mamy nechodili ku krajčírke, takže v podstate všetkým bolo jedno, či je sviatok a či piatok.

Severoamerickí Indiáni počítali roky podľa prírodných úkazov. Napríklad začiatok nového roku znamenala pre nich prvá jarná búrka.

O voľačo presnejšie bolo meranie času podľa Mesiaca, ktorý pravidelne mení svoju podobu. Rastie do splnu, potom z neho ubúda, až nakoniec na niekoľko dní celkom zmizne. Mesačný kalendár sa dodnes zachoval v Polynézii.

Ani takéto meranie však nebolo dosť presné, lebo rok meraný podľa jednotlivých fáz Mesiaca je o 10 dní kratší ako skutočný slnečný rok. Rozdiel každoročne narastá a o desať rokov by sa z takéhoto kalendára stratilo vyše štvrt roka.

Nevyhovovalo to ani starým Egypťanom, lebo tí museli veľmi presne siať i zberať úrodu na poliach, ktoré zavlažoval Níl, a beda, keby sa boli,

čo len o deň oneskorili! Níl by im zalial políčka a ich práca by vyšla navivoc. A tak zaviedli do kalendára rok slnečný, ktorý sa riadil podľa dráhy Slnka a mal 365 dní. Nebolo to síce ešte presné, ale predsa len presnejšie ako podľa Mesiaca. Takýto rok mal dvanásť mesiacov, každý mesiac tridsať dní.

Potom do kalendára zasiahol Riman Július Caesar. Rok mal 365 dní, každý štvrtý rok bol priestupný, čiže mal o jeden deň viac. Tak sa mal vyrovnáť rozdiel medzi skutočným slnečným rokom a kratším kalendárnym rokom. Pamiatka na cisárskeho reformátora ostala dodnes v názve mesiaca júl. August bol pomenovaný po jeho synovi.

Juliánsky kalendár ešte nebol celkom presný, lebo ako neskôr zistili vedci, netreba každý štvrtý rok pridávať celých dvadsaťštyri hodín, ale iba 23 hodín, 15 minút a 4 sekundy. Inými slovami: juliánsky kalendár by sa o 128 rokov rozišiel so skutočným slnečným rokom o celý deň.

Pionieri V. B triedy zo ZDŠ v Kubre poslali z príležitosti Mesiaca československo-sovietskeho priateľstva pozdravy deťom do Sovietskeho zväzu. Dva veršované pozdravy uverejňujeme.

Pozdrav

**K Vám, sovietske deti,
pekný pozdrav leťí.
Majte z neho radosť,
zasielajú Vám ho
tie slovenské deti.**

M. Richtarechová

Za správne odpovede z 3. čísla knihy dostávajú: M. Martinko, Lysá pod Makyťou; J. Sabová, Bratislava; M. Krebs, Malinová; D. Sekeraš, Orávka; M. Lileková, Tichý Potok; E. Boháčiková, Drietoma; A. Lechmanová, Podhorod; E. Grék, Žabník; A. Kleinová, Nižná; D. Bagin, Temeš.

Priateľstvo

**Mám priateľku Irinu
tam v ďalekom svete,
hoc kilometre delia nás,
lepšiu nenájdete.**

**Otcovia naši spoločne
bránili našu vlasť.
Pomocnú ruku Rus podal,
keď Nemec chcel ju vziať.**

**Nech už nikdy nehučia
tanky ani delá
a nech naše priateľstvo
až naveky trvá.**

J. Betáková

Čo robiť? Zišli sa múdre hlavy a vymysleli, že roky 2100, 2200 a 2300 nebudú priestupnými — a už je všetko v poriadku, lebo je to už iba malilinký zlomok, ktorým sa líši náš kalendárny rok od skutočného slnečného roku.

Zásľuhu na poslednej úprave má pápež Gregor a podľa neho sa i kalendár volá gregoriánsky.

V súčasnosti sa veľa hovorí o svetovom kalendári. Jeho výhodou by bola zhodnosť rokov. Ten istý dátum by pripadal vždy na ten istý deň v roku. 1. január by bol vždy v nedeľu, 1. február v stredu, 1. marec v piatok atď.

365. deň, ktorý by pri pravidelnosti 52 týždňov bol tak trochu prebytočný, by sa vsunul medzi posledný a prvý deň roku a na celom svete by sa oslavoval ako sviatok — Svetový deň.

Nuž teda, šťastlivý nový rok!

Podľa L. Součka spracovala H. S.

Knižka, ktorá Ťa poteší

Keď Ti prezradím, kto je hrdinom knižky, o ktorej bude reč, iste mi dáš za pravdu, že vlastne veľa slov netreba, lebo ste už dávno kamaráti. Možno sa pamätáš, že sa narodil v rozhlase, že guľatou hlavičkou i guľatým bruškom veľmi pripomínal osmičku, a preto i meno dostal napoly osmičkové a napoly rozprávkové — Osmijanko. A že má už taký život — čokoľvek sa mu prihodí, vždy je v tom utajená alebo celkom jasná osmička. Aby nič z toho, čo pri putovaní po svete zažije a objaví, nezabudol, nachystala mu jeho krstná mať, spisovateľka Krista Bendová, rozhlasovú kapsičku. Najprv v nej nosil iba večerné rozprávky do rozhlasu, a keď sa mu už poriadne naplnila, podelil sa o ňu i s vydavateľstvom Mladé letá. Iste si si už prečítal

niektorú z ôsmich knižiek, ktoré doteraz vyšli (v každej je, samozrejme, osem rozprávok). Ale tentoraz je Osmijanko osemkrát štedrejší. Z jeho novej knižky dozvieš sa presne toľko, koľko je 8 x 8. Čiže, bude to 64 nových rozprávok. O čom? Najskôr Ti rozpovie, ako sa k nemu pridali jeho nerozluční kamaráti, verný pes Osmidunčo a najlepší šarkan zo všetkých rozprávok na svete — Osmichrumčo. A okrem toho pekne zo všetkého po osem: rozprávky hudobné, prasiatkovské, nočné, školské, štefanské, porekadlové, prekážkové a dračie. Je ich teda jedna veľká kniha. A navyše ešte plná veselých obrázkov, ktoré nakreslil Miroslav Cipár.

Osemkrát Ťa pozdravuje
Tvoja kamarátka Magda

● ZAHRAJME SA ● ZAHRAJME SA ● ZAHRAJME SA ● ZAHRAJME SA ●

Ako cestuje Amálka?

Zvedaví ste ako? Nuž sa teda pekne posadte do kruhu a dávajte pozor. Vedúci drží loptičku a zľahka ju hodí do niekoho z hráčov so slovami „Ako cestuje Amálka?“ Hráč, na ktorého lopta padla, musí okamžite odpovedať jedným slovom (príslovkou), ktoré sa začína na písmeno „a“. Napríklad: anjelsky, anglicky, atleticky, automobilisticky a podobne. Pre Amálku vyjdú však také nevidané možnosti cestovania.

Ďalšiu otázku vylepšíme: „Ako cestuje Hamálka?“ pýta sa vedúci a hádže loptičku. Zasiahnutý hráč odpovedá slovami, ktoré sa začínajú na písmeno „h“. Napríklad: húževnato, hrdo, hanblivo a podobne.

Potom sa vedúci pýta, ako cestuje Bemálka, Demálka, Efmálka, Pemálka, Zetmálka atď. Kto sa pri hre pomýli alebo dlho rozmýšľa a neodpovie v určenom čase, musí dať záloh.

● SÚŤAŽ ● SÚŤAŽ ● SÚŤAŽ ● SÚŤAŽ ● SÚŤAŽ ● SÚŤAŽ ● SÚŤAŽ ● SÚŤAŽ ●

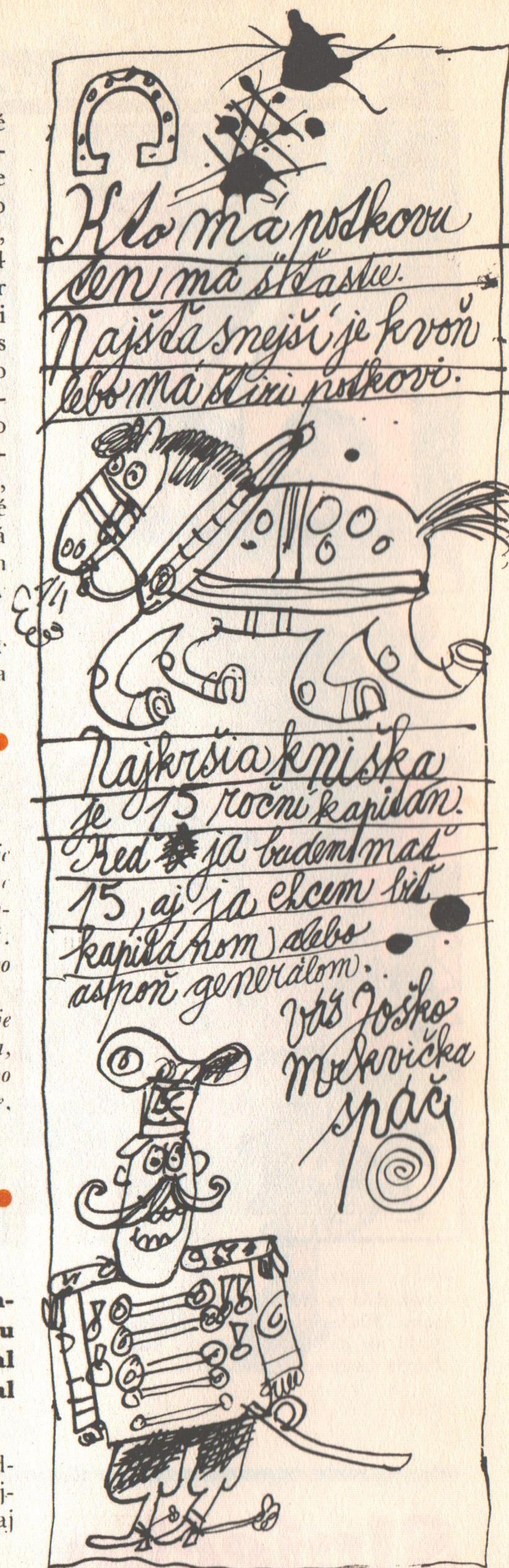
Na veselej posiedke

Krásne bolo chlapčekomu leto. Od jari do zimy behal hore grúňom-dolu grúňom a trhal pestré kvety. Snil o medovníkovom domčeku v rozprávkovom svete, počúval rozprávky o Jánošíkovi, spieval pieseň o Váhu. Mal aj svoj malý zverinček. Keď vyrástol, rozdal všetky zvieratká deťom. Mne daroval lietajúci kvet.

V texte je skrytých dvanásť názvov kníh známej slovenskej spisovateľky. Vašou úlohou je uhádnuť meno spisovateľky a názvy kníh.

Nezabudnite!

Desiatich správnych lúštitelov odmeníme peknými knihami a tí najvytrvalejší dostanú na konci roka aj pekný odznak Slniečka.

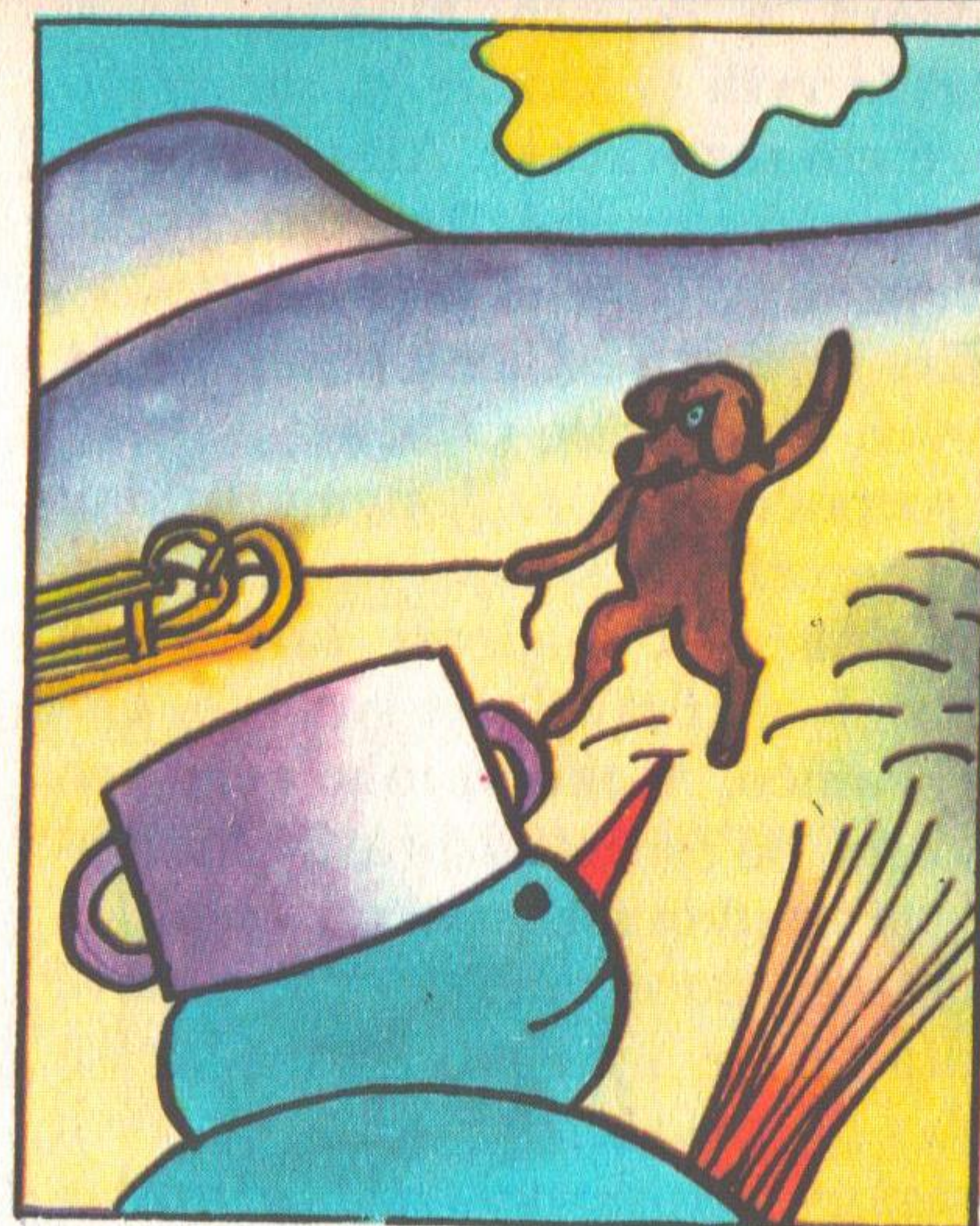

Riki Sep z Haukáčova

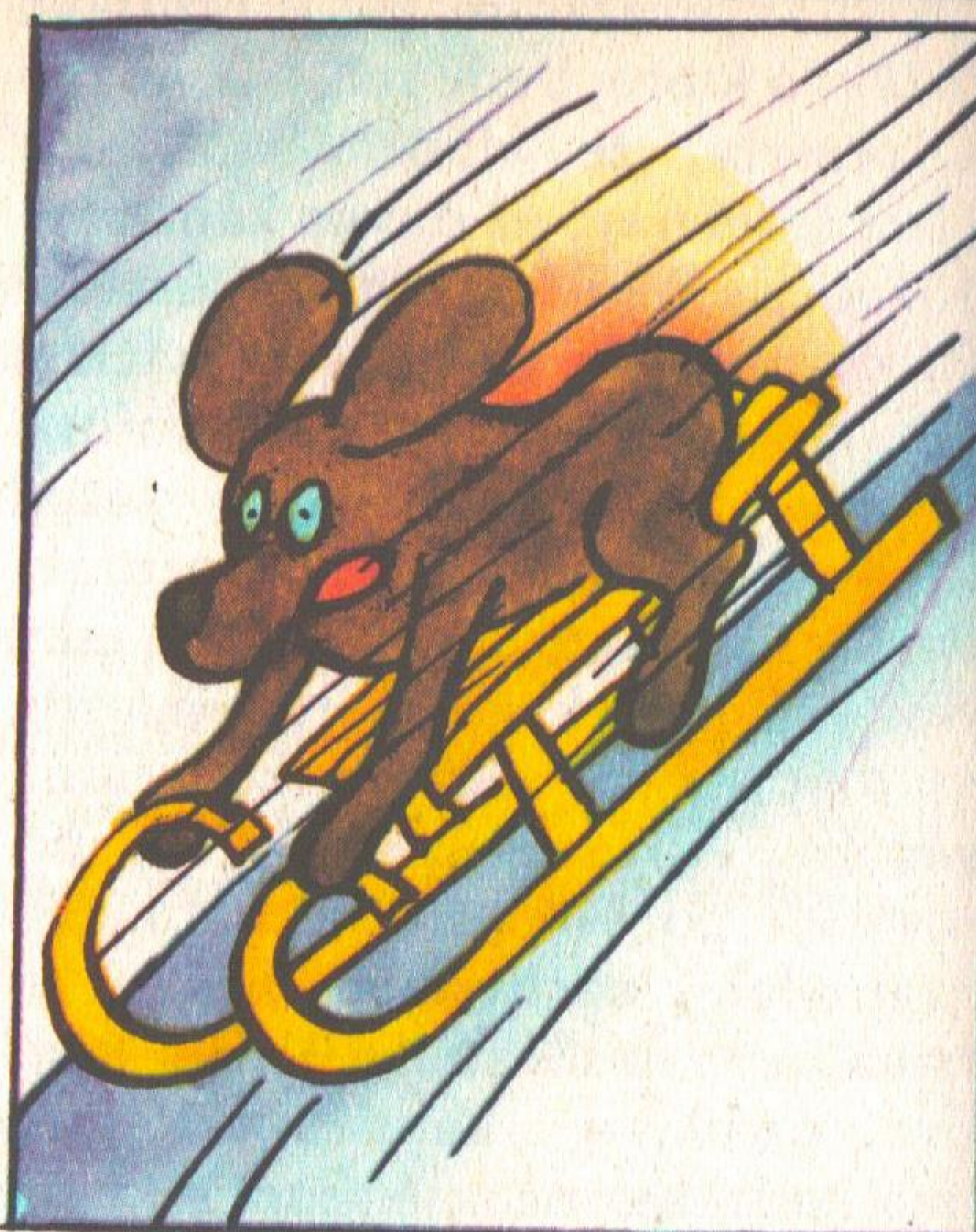
PÍŠE KRISTA BENDOVÁ
KRESLÍ ONDREJ ZIMKA

Zima mrazí a sneh poletuje. Ľudia sedia v izbe a Riki v búde vyhutuje: „Toto je psí život, nič nelieťa, nič nekvitne, no veľká otrava. Tamto sú sane, sadnem na ne, aspoň si zašportujem.“

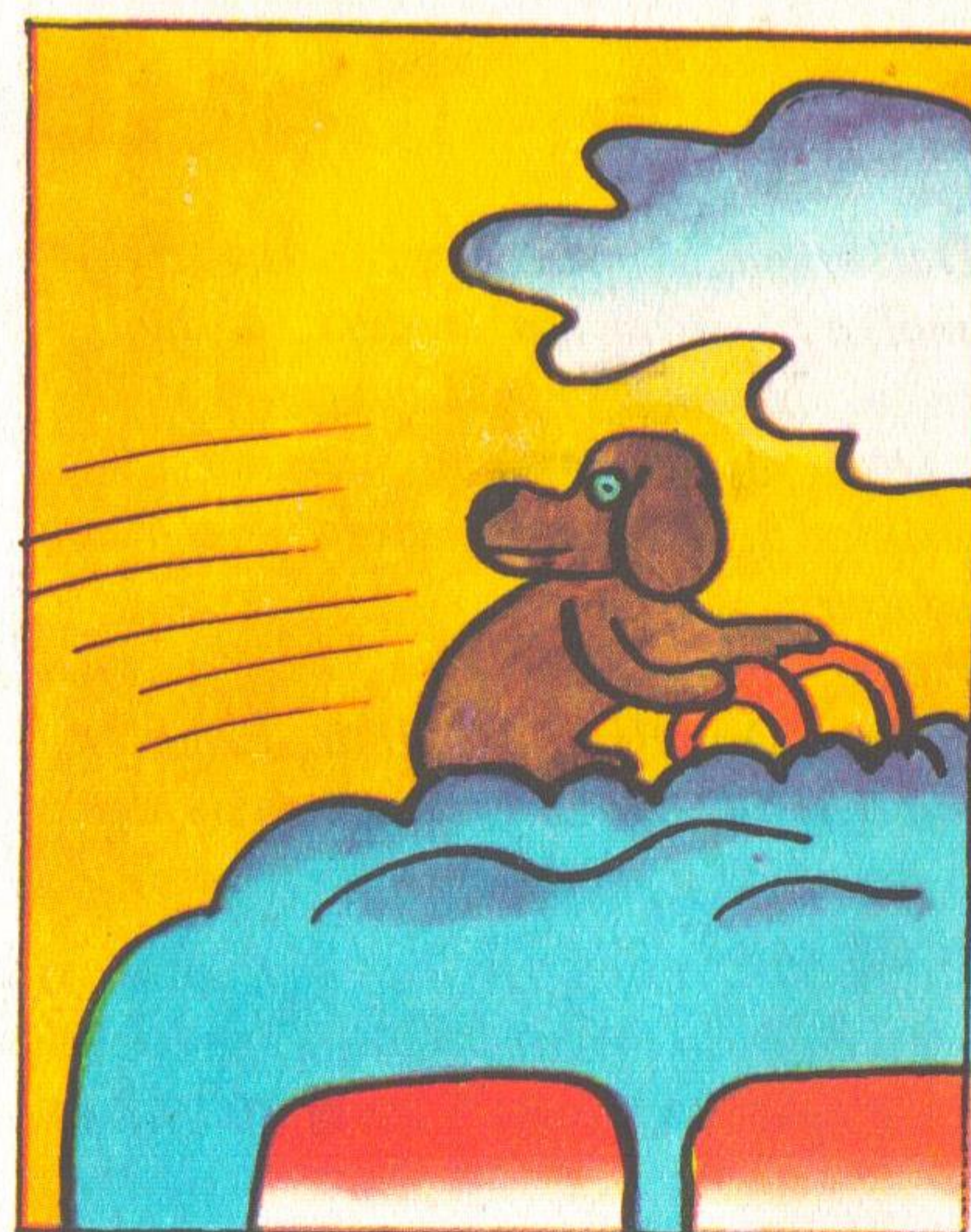
Na kopci, poriadne šmykľavom od sánkovačky, stojí snehuliak. „Dobrý podvečer, pane! Ak chcete, sadajte, odvezieme sa spolu.“ Ale snehuliak nič. „Dobre,“ zavreč Riki. „Spustím sa aj sám!“

Fičí dole ako sánkový tryskáč. Od strachu je belší než sneh, nevie, ako sane zastaviť. Tak dofičal na lyžiarsky mostík. A ten je ešte šmykľavejší. Skok! — už sú vo vzduchu.

Bol to najdlhší skok, aký kedy ten mostík zažil. Riki sa drží sánok labkami aj zubkami. Našťastie! Pretože — bach! Dopadli na strechu najbližšieho domčeka. Psieho športovca nadhodilo a...

Dopadol do hlbokého závejca. Závej vrčí, uteká. A navyše ešte aj trúbi. „Určite sa veziem do psieho pekla!“ A trasie sa Riki, lebo sa trasie aj autobus, na ktorého streche pristál so sánkami.

„Špenátová ulica, ráčte vystupovať!“ kričí sprievodca v autobuse a Riki vie, že to je jeho ulica. Kto sa najväčšmi čudoval, bol Ondrik. Lebo už hodinu hľadal sánky, a odrazu mu samy spadli pred nos. Rovno z neba.

Slniečko

MESAČNÍK PRE DETI

vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: Bratislava, Klincová ul. 35/a, tel. 681-58. Šéfredaktor Ján Turan, výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma každá pošta i doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.